

JUBILANT
PROF. PHDR. JOZEF BÁTORA, DRSC.

V roku 2020 oslávil svoje životné jubileum náš priateľ, kolega, vedec a vysokoškolský pedagóg, profesor Jozef Bátora. Svoju životnú dráhu započal 21. júna 1950 v Nevidzanoch, v malebnom kraji slovenského „Champagne“, ako ho sám rád nazýva. Narodil sa do rodiny učiteľa, čo iste ovplyvnilo jeho ďalšiu životnú cestu. Roky svojho detstva strávil nielen v rodných Nevidzanoch, ale aj vo vtedy ešte existujúcej obci Mochovce. Vďaka pestrému jazykovému prostrediu si tu veľmi rýchlo osvojil základy maďarčiny – jazyka tak veľmi potrebného pre jeho budúcu vedeckú dráhu. Už od jeho mladíckych rokov ho intenzívne zaujímalo poznanie pravekej histórie svojho kraja. V dôsledku toho bolo jeho ďalšie smerovanie po ukončení stredoškolského vzdelania zrejme – v roku 1968 nastúpil na Univerzitu Komenského a začal študovať archeológiu. Počas štúdia sa zoznámil s vtedajšou elitou na poli archeologického bádania na Slovensku – vedúcou osobnosťou archeologického oddelenia v rámci vtedajšej Katedry všeobecných dejín a archeológie bol charizmatik Bohuslav Novotný. V roku 1973 mladý Jozef Bátora úspešne absolvoval vysokoškolské štúdium obhájením diplomovej práce pod vedením školiteľky Márie Novotnej (témou práce bolo žiarové pohrebisko lužickej kultúry vo Zvolene-Balkáne). O niekoľko rokov neskôr publikoval túto prácu aj na stránkach Slovenskej archeológie. Po opustení univerzity vkročil priamo do praxe – zamestnal sa v Stredoslovenskom múzeu v Banskej Bystrici. Krátko nato nastúpil na základnú vojenskú službu, ktorú absolvoval v západných Čechách v Mariánskych Lázních. Po návrate späť na Slovensko bol od roku 1974 zamestnaný v Archeologickom ústave SAV a absolvoval prvé samostatné terénne výskumy v Kameničnej, Komjaticiach, Čachticiach či rodných Nevidzanoch. V tomto období stihol zložiť rigoróznú skúšku (1976) a založiť si vlastnú rodinu. Nástup do nového zamestnania práve v období normalizácie však priniesol so sebou aj výraznejší tlak zo strany vládnucej marxistickej ideológie. Živý a úprimný záujem o archeológiu, ako aj opora v najbližšom kruhu priateľov a rodiny ho však utvrdili v odhodlaní ísť cestou pomalej, no poctivej práce na sebe samom. Svedčí o tom napokon aj bohatá publikačná činnosť jubilanta v tomto období. Počas svojho pôsobenia na Archeologickom ústave stihol obhájiť dizertačnú prácu, v ktorej sa zaoberal ekonomickým a sociálnym vývojom v staršej dobe bronzovej na východnom Slovensku (1982). Práve touto prácou ukázal, že sa stal zrelým bádateľom schopným samostatného riešenia aktuálnych problémov.

HONOREE
PROF. PHDR. JOZEF BÁTORA, DRSC.

In 2020, our friend, colleague, scientist and university pedagogue, professor Jozef Bátora celebrated his jubilee. His life journey started on 21st June 1950 in Nevidzany, in the picturesque landscape of Slovak Champagne, as he likes to call it. He was born in a family of a teacher, which must have influenced his further life. He spent the years of his childhood not only in his native Nevidzany, but also in the then still existing village of Mochovce. Thanks to the diverse language environment, he quickly learned the basics of Hungarian – the language so necessary for his future career of a scientist. He has been intensely interested in his region's prehistory since his young age. As a result, his further specialization after he had completed his secondary studies was clear – in 1968, he was accepted to Comenius University and started to study archaeology. During his studies, he met the contemporary elite in the field of archaeological research in Slovakia – charismatic Bohuslav Novotný was the leading personality of the archaeological section at the Department of General History and Archaeology. In 1973, young Jozef Bátora completed his university studies by defending his diploma work supervised by Mária Novotná (the cremation burial ground of the Lusatian culture in Zvolen-Balkán was its topic). He published this work also on pages of the Slovenská archeológia journal a few years later. When he left the university, he entered the practical life – he was employed by the Stredoslovenské múzeum in Banská Bystrica. He started the compulsory military service in Mariánské Lázně in western Bohemia shortly after that. When he returned back to Slovakia, he was employed by the Institute of Archaeology of SAS in 1974 and managed his first independent field excavations in Kameničná, Komjatice, Čachtice or his native Nevidzany. He succeeded in passing his doctoral exams (1976) in that period and started his own family. His start in the new job in the times of normalization, however, brought stronger pressure from the ruling Marxist ideology. His lively and sincere interest in archaeology as well as support from his closest friends and family encouraged him in his determination to work slowly but honestly on himself. It is documented by the rich publishing activity of the celebrator. During his work at the Institute of Archaeology, he managed to defend his dissertation dealing with the economic and social development in eastern Slovakia in the Early Bronze Age (1982). He showed with this work that he had become a mature scientist able to solve topical problems independently.

The 1980s were a very fruitful period from the aspect of the celebrator's field activity. In the be-

Osemdesiate roky boli z pohľadu terénnej činnosti jubilanta veľmi plodným obdobím. Na ich začiatku sa podieľal na realizovaní záchranného výskumu v Mochovciach, kde sledoval, ako postupne v procese výstavby atómovej elektrárne mizne obec, v ktorej strávil svoje detstvo. V nasledujúcich rokoch presmeroval svoju pozornosť na oblasť stredného Ponitria, kde v Ludaniciach-Mýtnej Novej Vsi a v Jelšovciach realizoval niekoľkoročné archeologické výskumy. Pohrebiská zo staršej doby bronzovej, preskúmané na oboch uvedených lokalitách, dodnes tvoria jeden zo základných pilierov vedeckej práce jubilanta. Výsledky výskumu pohrebiska v Jelšovciach boli dokonca publikované v zahraničnom vydavateľstve.

Po zmene režimu na prelome 80. a 90. rokov sa celej spoločnosti na Slovensku otvorili dvere do celého sveta. Náš jubilant, vtedy práve na vrchole svojich tvorivých síl, využil možnosť otvorených hraníc a podal žiadosť o štipendium Nadácie Alexandra von Humboldta. Posudzovateľmi jeho žiadosti boli uznávané osobnosti vtedajšieho európskeho bádania ako Anton Točík, Juraj Pavúk, Václav Moucha či Jan Machnik. Vďaka priaznivým posudkom mu bolo štipendium schválené a nasledujúce 2 roky tak strávil na Freie Universität Berlin pod vedením profesora Bernarda Hänsela. Svoj pobyt v Berlíne niekoľkokrát zopakoval (1997, 1999). Vďaka vybudovaným zahraničným konexiám sa mu podarilo zúčastniť sa na výskume jaskyne Lazaret vo Francúzsku (1993), o rok neskôr bol členom nemecko-gréckej výskumnej expedície v Agios Mamas. Jeho kontakt s kolegami v zahraničí bol ďalej upevnený počas pobytov v Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts vo Frankfurt nad Mohanom (1999, 2001, 2006), v Instytute Prahistorii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza v Poznani (1999), v Institut für Ur- und Frühgeschichte vo Viedni či v Institut für Ur- und Frühgeschichte und Provinzialrömische Archäologie der Ludwig-Maximilians-Universität v Mníchove (2002). V tomto období si jubilant začal pomaly vytvárať predpoklady pre opätovný vstup na univerzitnú pôdu. V roku 2000 sa habilitoval na Masarykovej univerzite v Brne, o 4 roky neskôr bol na tej istej univerzite menovaný profesorom. Medzitým obhájil svoju doktorskú dizertačnú prácu v Archeologickom ústave SAV v Nitre. Po dosiahnutí profesúry sa opäť s vervou pustil do rozsiahlejších terénnych akcií, tento raz už vyzbrojený skúsenosťami zo zahraničia a v spolupráci s nemeckými kolegami (predovšetkým z Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts vo Frankfurt nad Mohanom). Svoju pozornosť zacielenil na výskum opevnených sídlisk zo staršej doby bronzovej na Pohroní a Poiplí. Práve na

gining of this decade, he participated in a rescue excavation in Mochovce, where he observed how the village of his childhood gradually disappeared in the process of construction of the nuclear power plant. He redirected his attention to the central Ponitrie region in the following years. He carried out archaeological excavations lasting for several years in Ludanice-Mýtna Nová Ves and Jelšovce. The burial grounds from the Early Bronze Age which were uncovered at both above mentioned sites are still basic pillars of the jubilee celebrator's scientific work. Results of the excavations at the burial ground in Jelšovce were published by a foreign publishing house.

After the regime had chanded at the turn of the 1980s and 1990s, the door to the world opened for the whole Slovak society. Our celebrator, at his best creative power at that time, used the opportunity of the open borders and applied for scholarship from the Alexander von Humboldt Foundation. His application was assessed by the respected personalities of European research, such as Anton Točík, Juraj Pavúk, Václav Moucha or Jan Machnik. Thanks to their favourable opinions, his scholarship was approved and he spent the next two years at Freie Universität Berlin under leadership of professor Bernard Hänsel. He returned to Berlin a few times (1997, 1999). Thanks to the established foreign connections, he was able to participate in the research of the Grotte du Lazaret cave in France (1993); a year later, he was a member of the German-Greek research expedition in Agios Mamas. His relations with his colleagues abroad became stronger during his stays at the Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts in Frankfurt am Main (1999, 2001, 2006), Instytut Prahistorii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza in Poznań (1999), Institut für Ur- und Frühgeschichte und Provinzialrömische Archäologie der Ludwig-Maximilians-Universität in Munich (2002). Then, our jubilee celebrator began to prepare to enter the university again. He was habilitated at Masaryk University in 2000 and two years later, he became a professor there. Meanwhile, he defended his doctoral dissertation at the Institute of Archaeology of SAS in Nitra. When he became professor, he returned to extensive field actions with enthusiasm, armed with experience from abroad and cooperation with German colleagues (from the Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts in Frankfurt am Main in particular). He focused his attention on the research of fortified settlements from the Early Bronze Age in the regions of Pohronie and Poiplie. Many members of the young generation of Slovak archaeologists were trained by him at the excavations in Rybník, Santovka or Vráble.

výskumoch v Rybníku, Santovke či Vrábľoch bola jeho pričinením vyškolená časť mladšej generácie slovenských archeológov.

V roku 2007 sa Jozef Bátora stal členom Katedry archeológie na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave a zároveň garantom štúdia archeológie. Prijatie medzi kmeňových pracovníkov katedry nasledovalo po niekoľkých rokoch externého prednášania na tomto pracovisku. Už štyri roky po svojom príchode na katedru bol menovaný jej vedúcim – naskytila sa mu tak jedinečná možnosť pretaviť svoje skúsenosti nadobudnuté v zahraničí do vedenia najstaršej katedry archeológie na Slovensku. Na katedre viedol prednášky a semináre zamerané na problematiku doby bronzovej a doby halštatskej ako v kontexte Slovenska a susedných regiónov, tak aj v širšom kontexte Európy a Eurázie. Inicioval aj otvorenie nových, inovatívnych tém. Idúc v stopách profesora Bohuslava Novotného, snažil sa svoje niekoľkoročné pôsobenie na katedre zamerať na jej zveladenie a materiálne zabezpečenie. V priebehu niekoľkých rokov boli zmodernizované a rozšírené priestory knižnice, pribudlo aj nové laboratórium. Podarilo sa mu rozširovať ako personálne obsadenie katedry, tak aj spektrum výskumných tém (archeológia bojísk, experimentálna archeológia). Práve pod jeho vedením bol v roku 2017 tím archeológov z Filozofickej fakulty UK na základe rozhodnutia Akreditačnej komisie zaradený medzi špičkové vedecké tímy pôsobiace na slovenských vysokých školách. Bohužiaľ, práca a námaha venovaná rozvoju pracoviska, ktoré dlhé roky viedol a zvelaďoval, nenašli na domácej pôde vždy zaslúženú odozvu. Koncom augusta 2020 sa po dlhoročnom a úspešnom pôsobení rozlúčil s najbližšími kolegami na katedre. Naďalej však pôsobí v Archeologickom ústave SAV v Nitre, kde pokračuje v rozvíjaní svojich výskumných projektov a v školení doktorandov.

Popri domácej katedre prednášal profesor Jozef Bátora aj na viacerých zahraničných univerzitách (Masarykova univerzita v Brne, Freie Universität Berlin a Universität Wien) a v rokoch 2010–2011 pôsobil ako hosťujúci profesor v Institut für Archäologische Wissenschaften na Ruhr-Universität v Bochume. Vďaka dlhoročnému výskumu v oblasti eneolitu a staršej doby bronzovej v strednej a východnej Európe, na Kaukaze a na Slovensku sa jubilant vypracoval na jedného z popredných európskych odborníkov v oblasti interdisciplinárneho výskumu staršej doby bronzovej, s ťažiskom najmä na výskum počiatkov metalurgie či vzťahov medzi človekom a prírodným prostredím v praveku. O jeho nesmiernej vedeckej erudícii svedčí mimoriadne rozsiahla publikačná činnosť. Je autorom a spoluautorom siedmich vedeckých monografií,

Jozef Bátora became a member of the Department of Archaeology at the Faculty of Arts at Comenius University in Bratislava and also the guarantee of archaeological studies. He was accepted among the permanent staff of the department after a few years of external lecturing there. As early as four years after his start at the department, he was appointed its head – he was given a unique opportunity to project his experience from abroad in the management of the oldest archaeological department in Slovakia. He led lectures and seminars dealing with the Bronze Age and the Hallstatt period in the context of Slovakia and its neighbouring regions as well as in the wider context of Europe and Eurasia. He initiated opening of new and innovative topics. Following in the footsteps of professor Bohuslav Novotný, he tried to concentrate his effort to improve and materially equip the department for years. In a few years, the library was extended and a new laboratory was built. He succeeded in extending the staff of the department as well as the range of research topics (battlefield archaeology, experimental archaeology). In 2017, the team of archaeologists from the Faculty of Arts of CU under his leadership was ranked among top scientific teams working at Slovak universities by the Accreditation Commission. Unfortunately, all the work and effort devoted to the growth of the department he had been managing and building for years were not always regarded with appreciation. By the end of August 2020, after his long and successful work, he said good-bye to his closest colleagues at the department. Nevertheless, he is still working at the Institute of Archaeology of SAS in Nitra, where he develops his research projects and trains doctoral students.

In addition to his domestic department, professor Jozef Bátora was also a lecturer at foreign universities (Masaryk University in Brno, Freie Universität Berlin and Universität Wien). In 2010–2011, he was a visiting professor at the Institut für Archäologische Wissenschaften at Ruhr-Universität in Bochum. Thanks to the long-time research in the Eneolithic and Early Bronze Age in central and eastern Europe, the Caucasus and Slovakia, the celebrator became one of the most renowned European experts in the field of interdisciplinary research of the Early Bronze Age with emphasis on the research of the beginnings of metallurgy or the relation between humans and their natural environment in the prehistory. His exceptionally rich publishing activity confirms his excellent scientific erudition. He is the author and co-author of seven scientific monographs, including one foreign monograph, seven specialist monographs, seven studies reaching the extent of scientific monographs including two foreign monographs and more than 300 scientific

vrátane jednej zahraničnej, siedmich odborných monografií, siedmich štúdií v rozsahu vedeckej monografie, vrátane dvoch zahraničných, a vyše 300 vedeckých a odborných štúdií publikovaných v renomovaných domácich a zahraničných časopisoch a zborníkoch. Je zároveň editorom niekoľkých zborníkov. Súčasťou jeho tvorby sú aj mnohé popularizačné príspevky a tzv. obecné monografie (napr. Bánov, Nevidzany či Santovka). Citačný index jubilanta obsahuje viac než 1500 evidovaných ohlasov, z nich viac než polovica je v zahraničných publikáciách. K prácam so zásadným prínosom k poznaniu rôznych aspektov pravekého vývoja na Slovensku nepochybne patria také vedecké monografie, ako napr. *Siedlung und Gräberfeld der Ludanice-Gruppe in Jelšovce* (v spoluautorstve s J. Pavúkom, 1995), *Das Gräberfeld von Jelšovce. Ein Beitrag zur Frühbronzezeit im nordwestlichen Karpatenbecken* (2000) či *Slovensko v staršej dobe bronzovej* (2018). Za posledne menovanú monografiu získal jubilant prémiu Literárneho fondu za vedeckú a odbornú literatúru za rok 2018. Výsledky svojich prác zároveň prezentuje na domácich a zahraničných konferenciách. Za všetky možno spomenúť každoročné medzinárodné archeologické fórum Staršia doba bronzová v Čechách, na Morave a na Slovensku, kedy sa v prípade niektorých ročníkov podieľal aj na ich organizácii (Levice 2013, Modra 2019). Popri teoretickej práci profesor Jozef Batora realizoval záchranné a systematické terénne výskumy viacerých, v celoeurópskom meradle významných archeologických lokalít zo staršej doby bronzovej, ktorým sa dostalo aj značnej medzinárodnej a domácej mediálnej pozornosti. Pri realizácii časti z nich úzko spolupracoval s kolegami z popredných nemeckých univerzít, akademických pracovísk a výskumných ústavov (Deutsches Archäologisches Institut v Berlíne a Frankfurte nad Mohanom, Universität Heidelberg, Ruhr-Universität v Bochume, Christian-Albrechts-Universität zu Kiel, Deutsches Bergbau-Museum v Bochume). Za všetky možno spomenúť medzinárodný a multidisciplinárny výskum opevneného sídliska a pohrebiska zo staršej doby bronzovej vo Vrábľoch (poloha Fidvár), archeologický výskum pohrebísk v Jelšovciach a v Ludaniciach (časť Mýtne Nová Ves) či opevnených sídlisk v Santovke, Rybníku a Šahách. Nemenej dôležité výsledky priniesli menšie výskumy a prieskumy jubilanta, koncentrujúce sa najmä na oblasti stredného Požitavia a dolného Poiplia a Pohronia. Okrem bohatej publikačnej a terénnej výskumnej činnosti treba osobitne pripomenúť aktívnu domácu projektovú činnosť jubilanta a jeho členstvo v mnohých domácich a zahraničných vedeckých komisiách a radách (napr. predseda spoločnej Komisie pre obhajobu doktorandských prác v odbore archeológia v Archeologickom ústave SAV

and expert studies published in renowned domestic and foreign journals and proceedings. He is also the editor of several proceedings. His work contains numerous popularizing articles and so-called general monographs (e. g. Bánov, Nevidzany or Santovka). The citation index of the celebrator contains more than 1,500 recorded responses, more than a half of which are in foreign publications. Scientific monographs, such as *Siedlung und Gräberfeld der Ludanice-Gruppe in Jelšovce* (as a co-author with J. Pavúk, 1995), *Das Gräberfeld von Jelšovce. Ein Beitrag zur Frühbronzezeit im nordwestlichen Karpatenbecken* (2000) or *Slovensko v staršej dobe bronzovej* (2018) undoubtedly belong to the works of considerable contribution to our knowledge of various aspects of prehistoric development. For the last mentioned monograph, professor Batora was awarded the premium for scientific and specialized literature from the Slovak Literary Fund in 2018. He also presents the results of his work at domestic as well as foreign conferences. We should mention the annual international archaeological forum The Early Bronze Age in Bohemia, Moravia and Slovakia, which he also helped to organize in some years (Levice 2013, Modra 2019). In addition to his theoretical work, he carried out rescue and systematic field excavations of several archaeological sites from the Early Bronze Age important on a European scale. Many international and domestic media paid attention to these sites. At some of them, he cooperated very closely with his colleagues from prominent German universities, academic and scientific institutions (Deutsches Archäologisches Institut in Berlin and Frankfurt am Main, Universität Heidelberg, Ruhr-Universität in Bochum, Christian-Albrechts-Universität zu Kiel, Deutsches Bergbau-Museum in Bochum). We must mention the international and interdisciplinary research of the fortified settlement and burial ground from the Early Bronze Age in Vráble (Fidvár site), the archaeological research of the burial grounds in Jelšovce and Ludanice-Mýtne Nová Ves or the fortified settlements in Santovka, Rybník and Šahy. His smaller excavations and surveys concentrated mainly in the regions of central Požitavie and lower Poiplie and Pohronie brought results of equal importance. Besides his rich publication and field excavation activity, we must particularly mention his active domestic project activity and his membership in numerous domestic and foreign scientific commissions and committees (e. g. the Chairman of the common Commission for Defence of Doctoral Dissertations in the field of archaeology at the Institute of Archaeology of SAS and the Faculty of Arts of CU, a member of the Commission for Defence of Doctoral Dissertations in the field of archaeology at the Faculty of Arts

a na Filozofickej fakulte UK, člen Komisie pre obhajobu doktorandských prác v odbore archeológia na Filozofickej fakulte Univerzity v Hradci Králové), organizáciách (člen korešpondent Deutsches Archäologisches Institut v Berlíne) a redakčných radách (napr. *Acta Archaeologica Carpathica*, *Musaica archaeologica*). Od roku 1991 realizoval z pozície zodpovedného riešiteľa so svojimi tímami z Archeologického ústavu SAV a Filozofickej fakulty UK 11 projektov VEGA zameraných najmä na mnohé dôležité socioekonomické a environmentálne témy staršej doby bronzovej v severnej časti Karpatskej kotliny. V roku 2015 získal v rámci všeobecnej výzvy APVV projekt *Natura et cultura. Koevolúcia človeka a prírodného prostredia v 6. až 2. tisícročí pred n. l. v oblasti severne od stredného Dunaja* (2015–2019). Popri domácich projektoch sa aktívne podieľal aj na niekoľkých medzinárodných projektoch zameraných na eneolit a staršiu dobu bronzovú (mobilita, sídlisková štruktúra, metalurgia a montánna archeológia), a to v spolupráci s Georg-August-Universität v Göttingene, Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts vo Frankfurt nad Mohanom, Ruhr-Universität v Bochume a Aarhus University. O mnohostrannom prínose jubilanta nielen pre samotný Archeologický ústav SAV a Katedru archeológie Filozofickej fakulty UK, ale aj pre slovenskú a stredoeurópsku archeológiu svedčí aj skutočnosť, že počas svojho dlhoročného vedeckého a pedagogického pôsobenia vychoval mnohých popredných odborníkov na problematiku eneolitu, doby bronzovej a doby halštatskej. Dlhoročnú prácu jubilanta, ktorou sa zaslúžil o rozvoj a dobré meno Univerzity Komenského v Bratislave, ocenil pri príležitosti storočnice UK rektor UK prof. Marek Števček pamätnou medailou. Veľkou poctou bolo aj menovanie za člena Učenej spoločnosti Slovenska.

Milému jubilantovi, profesorovi Bátorovi, prajeme nielen v našom mene, ale aj v mene jeho spolupracovníkov, najbližších priateľov, študentov, absolventov a celej archeologickej obce do ďalších rokov veľa zdravia, rodinnej pohody, entuziazmu a radosti z objavovania, ktorá ho neustále sprevádza počas celého jeho profesijného života. Ad multos annos!

Anita Kozubová a Martin Neumann

at University of Hradec Králové), organizations (a corresponding member of the Deutsches Archäologisches Institut in Berlin) and editorial boards (e. g. *Acta Archaeologica Carpathica*, *Musaica archaeologica*). Since 1991, he has been the chief investigator of 11 VEGA projects in which he has participated with his teams from the Institute of Archaeology of SAS and the Faculty of Arts of CU. The projects have been mainly focused on important socio-economic and environmental issues of the Bronze Age in the northern part of the Carpathian Basin. He won a grant for the APVV project called *Natura et cultura. The co-evolution of man and natural environment in the 6th–2nd millenniums BC north of the Middle Danube* (2015–2019) in 2015. Apart from domestic projects, he has actively participated in several international projects dealing with the Eneolithic and the Early Bronze Age (mobility, settlement structure, metallurgy and montane archaeology) in cooperation with the Georg-August-Universität in Göttingen, Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts in Frankfurt am Main, Ruhr-Universität in Bochum and Aarhus University. The many-sided contribution of the celebrator not only for the Institute of Archaeology of SAS and the Department of Archaeology of the Faculty of Arts of CU but also for Slovak and central European archaeology is documented also by the fact that he has educated many prominent experts in the Eneolithic, Bronze Age and Hallstatt period during his long-time scientific and pedagogical work. For this work, which has contributed to the development and good reputation of Comenius University, he was awarded a commemorative medal by professor Marek Števček, the rector of CU, on the 100th anniversary of the university. He has also been appointed a member of The Learned Society of Slovakia, which is a great honour.

On behalf of his colleagues, closest friends, students, graduates and whole archaeological community, we wish our dear jubilee celebrator much good health, family well-being, enthusiasm and joy of exploring which has been accompanying him in all his professional life. Ad multos annos!

Anita Kozubová and Martin Neumann

BIBLIOGRAFIA JOZEFA BÁTORU

KVALIFIKAČNÉ PRÁCE

1973

J. Batora: *Pohrebiská zvolenskej skupiny lužickej kultúry*. Diplomová práca (Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave). Bratislava 1973, 132 strán.

1976

J. Batora: *Žiarové pohrebiská lužickej kultúry v oblasti Zvolena*. Rigorózna práca (Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave). Bratislava 1976, 175 strán.

1980

J. Batora: *Ekonomicko-sociálny vývoj východného Slovenska v staršej dobe bronzovej a jeho vplyv na susedné oblasti*. Kandidátska dizertačná práca (Archeologický ústav SAV v Nitre). Nitra 1980, 271 strán.

1998

J. Batora: *Gräber mit Totenhäusern auf frühbronzezeitlichen Gräberfeldern in der Slowakei (Beitrag zu Kulturverbindungen zwischen Mittel-, West- und Osteuropa)*. Habilitačná práca (Filozofická fakulta Masarykovej Univerzity v Brne). Bratislava 1998, 175 strán.

2000

J. Batora: *Das Gräberfeld von Jelšovce/Slowakei. Ein Beitrag zur Frühbronzezeit im nordwestlichen Karpatenbecken. Teil 1–2*. Doktorská dizertačná práca (Archeologický ústav SAV v Nitre a Predsedníctvo SAV v Bratislave). Kiel 2000, 564 strán.

MONOGRAFIE

1988

J. Batora: *Od kamennej sekery po atómový reaktor*. Nitra 1988.

1990

J. Batora/J. Bujna/Z. Čilinská/K. Kuzmová/M. Rejholcová/P. Žebrák: *Šperk a súčasti odevu*. Terminológia archeologickej hmotnej kultúry na Slovensku I. Nitra 1990.

1993

J. Batora/J. Strieška: *Nevidzany 1113–1993. Publikácia k 880. výročiu obce*. Nitra 1993.

1995

J. Pavúk/J. Batora: *Siedlung und Gräberfeld der Ludanice-Gruppe in Jelšovce*. Nitra 1995.

1996

J. Batora/J. Bujna/Z. Čilinská/K. Kuzmová/M. Rejholcová/P. Žebrák: *Šperk a súčasti odevu = Personal ornaments and clothing fittings = Parure et garnitures de vêtement = Schmuck und Gewandzubehör*. Terminológia archeologickej hmotnej kultúry na Slovensku III. Nitra 1996.

2000

J. Batora: *Das Gräberfeld von Jelšovce/Slowakei. Ein Beitrag zur Frühbronzezeit im nordwestlichen Karpatenbecken. Teil 1–2. Prä-historische Archäologie in Südosteuropa 16/1–2*. Kiel 2000.

2002

J. Batora/A. Dubcová/J. Hunka/H. Kramáreková: *Turistický sprievodca mikroregiónom Požitavie – Širočina*. Zlaté Moravce 2002.

2006

J. Batora: *Štúdie ku komunikácii medzi strednou a východnou Európou v dobe bronzovej*. Bratislava 2006.

2009

Š. Drahošová/J. Batora/J. Lukačka: *Čifáre 1209–2009. Čifáre 2009*.

2010

J. Bátora/A. Dubcová/J. Hunka/H. Kramáreková/M. Nemčíková/M. Vojtek: *Turistický sprievodca mikroregiónom Požitavie – Širočina*. Tlmače 2010.

V. Smetana/I. Smetanová/J. Bátora/J. Lukačka/K. Dóka/E. Bešinová/B. Kinčok/J. Bátorovská/V. Žubor/K. Holbová/J. Urban/A. Senešiová/M. Ofáziková: *Tlmače v plynutí času*. Monografia mesta. Tlmače 2010.

2013

J. Bátora: *Nevidzany. Mozaika histórie 1113–2013*. Nitra 2013.

2015

V. Furmánek/J. Bátora/O. Ožďáni/V. Mitáš/R. Kujovský/J. Vladár: *Staré Slovensko 4. Doba bronzová*. Archaeologica Slovaca Monographiae. STASLO 4. Nitra 2015.

2018

J. Bátora: *Slovensko v staršej dobe bronzovej*. Bratislava – Nitra 2018.

2019

J. Bátora/E. Bátorová: *Nevidzianske korene*. Nevidzany 2019.

ZOSTAVOVATELSKÉ PRÁCE**1999**

J. Bátora/J. Peška: *Aktuelle Probleme der Erforschung der Frühbronzezeit in Böhmen und Mähren und in der Slowakei*. Nitra 1999.

2004

J. Bátora/V. Furmánek/L. Veliačik: *Einflüsse und Kontakte alteuropäischer Kulturen. Festschrift für Jozef Vladár zum 70. Geburtstag*. Nitra 2004.

2015

J. Bátora/P. Tóth: *Ked' bronz vystriedal med'*. Zborník príspevkov z XXIII. medzinárodného sympózia „Staršia doba bronzová v Čechách, na Morave a na Slovensku“, Levice 8.–11. októbra 2013. Bratislava – Nitra 2015.

2018

J. Bátora/R. Kujovský/M. RuttKay/J. Vladár: *Anton Točík – legenda slovenskej archeológie*. Archaeologica Slovaca Monographiae. Communicationes 20. Nitra 2018.

ŠTÚDIE, ČLÁNKY**1975**

J. Bátora: Neskoroeneolitické a halštatské nálezy zo Žitavian. *AVANS* 1974, 1975, 22.

J. Bátora: Neskoroeneolitické nálezy z Nevidzian. *AVANS* 1974, 1975, 21, 22.

J. Bátora: Záchranný výskum na pohrebisku nitrianskej kultúry v Komjaticiach. *AVANS* 1974, 1975, 20, 21.

J. Bátora: Záchranný výskum slovensko-avarského pohrebiska v Kameničnej. *AVANS* 1974, 1975, 20.

1976

J. Bátora: Archeologické nálezy z Veľkého Ďura. *AVANS* 1975, 1976, 30–41.

J. Bátora: Archeologický prieskum trasy autostrády na úseku Brunovce-Rakoľuby. *AVANS* 1975, 1976, 20, 21.

J. Bátora: Archeologický prieskum v povodí riek Štiavnice a Krupinice. *AVANS* 1975, 1976, 28, 29.

J. Bátora: Eneolitické a mladohalštatské nálezy z Mochoviec. *AVANS* 1975, 1976, 24, 25.

J. Bátora: Nález bronzovej kopije v Plášťovciach. *AVANS* 1975, 1976, 27, 28.

J. Bátora: Nálezy z doby rímskej v Jedľových Kostolanoch. *AVANS* 1975, 1976, 23, 24.

J. Bátora: Praveké a včasnohistorické nálezy z Tajnej. *AVANS* 1975, 1976, 29, 30.

J. Bátora: Prieskum v povodí riek Štiavnice a Krupinice. *AVANS* 1975, 1976, 28, 29.

J. Bátora: Sídlisko z 11.–12. stor. v Bánovciach nad Bebravou-Dolných Ozorovciach. *AVANS* 1975, 1976, 20.

- J. Bátora: Včasnolovanské sídlisko vo Vrábľoch. *AVANS* 1975, 1976, 41.
 J. Bátora: Záchranný výskum na neolitickom sídlisku v Nevidzanoch. *AVANS* 1975, 1976, 25, 26.
 J. Bátora: Záchranný výskum na pohrebisku zo staršej doby bronzovej v Čachticiach. *AVANS* 1975, 1976, 21–23.

1977

- J. Bátora: Archeologický prieskum horného povodia Žitavy. *AVANS* 1976, 1977, 41, 42.
 J. Bátora: Druhé pohrebisko nitrianskej kultúry v Tvrdošovciach. *AVANS* 1976, 1977, 43.
 J. Bátora: Halštatské sídlisko v Abraháme. *AVANS* 1976, 1977, 43, 44.
 J. Bátora: Sídlisko z mladšej doby bronzovej v Koniarovciach. *AVANS* 1976, 1977, 44.
 J. Bátora: Sídlisko z mladšej doby halštatskej v Nevidzanoch. *Archeologické rozhledy* 29, 1977, 313–317.
 J. Bátora: Spečený val a neolitické sídlisko v Hokovciach. *AVANS* 1976, 1977, 45.
 J. Bátora: Stredoveké polia v Kráľovciach-Krnišove. *AVANS* 1976, 1977, 46.
 J. Bátora/J. Ižof: Opevnená osada zo staršej doby bronzovej v Hostiach. *AVANS* 1976, 1977, 46–49.

1978

- J. Bátora: Eneolitické nálezy z Nitry-Dolných Krškán. *AVANS* 1977, 1978, 29, 30.
 J. Bátora: Epigrafická pamiatka v Nevidzanoch. *AVANS* 1977, 1978, 30, 31.
 J. Bátora: Pohrebisko lužickej kultúry v Medovarciach. *Archeologické rozhledy* 30, 1978, 241–249, 355, 356.
 J. Bátora: Pohrebisko nitrianskej kultúry v Komjaticiach. *Archeologické rozhledy* 30, 1978, 37–41.
 J. Bátora: Sídlisko maďarovskej kultúry vo Vinodole. *AVANS* 1977, 1978, 31.

1979

- J. Bátora: Žiarové pohrebiská lužickej kultúry v oblasti Zvolena. *Slovenská archeológia* 27, 1979, 57–86.

1980

- J. Bátora: Pohrebisko lužickej kultúry v Zlatých Moravciach-Žitavanoch. *AVANS* 1978, 1980, 38, 39.
 J. Bátora: Sídlisko z 12.–13. storočia v Nevidzanoch. *AVANS* 1978, 1980, 39.

1981

- J. Bátora: Die Anfänge der Bronzezeit in der Ostslowakei. *Slovenská archeológia* 29, 1981, 6–16.
 J. Bátora: Praveké a včasnohistorické nálezy z horného Požitavia. *AVANS* 1980, 1981, 31, 32.
 J. Bátora: Včasnohistorické nálezy z Mužly. *AVANS* 1980, 1981, 32.
 J. Bátora/B. Beňadik: Archeologický prieskum katastra obce Mochovce. *AVANS* 1980, 1981, 33, 34.
 I. Kuzma/J. Bátora: Prvá sezóna výskumu v Mužle-Čenkove. *AVANS* 1980, 1981, 152–155.

1982

- J. Bátora: Archeologické nálezy z Levíc. *AVANS* 1981, 1982, 30.
 J. Bátora: Ekonomicko-sociálny vývoj východného Slovenska v staršej dobe bronzovej. *Slovenská archeológia* 30, 1982, 249–314.
 J. Bátora: Hlinený kadlub z Nevidzian. *Archeologické rozhledy* 34, 1982, 70, 71.
 J. Bátora: Hrob ludanickej skupiny z Nevidzian. *Archeologické rozhledy* 34, 1982, 435, 436.
 J. Bátora: Praveké, stredoveké a novoveké nálezy zo Želiezoviec. *AVANS* 1981, 1982, 31, 32.
 J. Bátora: Záchranná akcia v Nových Sadoch-Čabe a Jelšovciach. *AVANS* 1981, 1982, 32, 33.
 J. Bátora/P. Bednár: Nové archeologické lokality z horného Požitavia. *AVANS* 1981, 1982, 33–35.
 J. Bátora/E. Kolníková: Hromadný nález mincí v Mužle, okres Nové Zámky. *Slovenská numizmatika* 7, 1982, 188–191.
 J. Bátora/O. Ožďáni: Záchranný výskum v Mochovciach. *AVANS* 1981, 1982, 35–37.

1983

- J. Bátora: Archeologické nálezy zo súkromnej zbierky RNDr. F. Botku. *Študijné zvesti AÚ SAV* 20, 1983, 357–365.
 J. Bátora: Nové archeologické lokality a nálezy z Ponitria, Požitavia a Pohronia. *AVANS* 1982, 1983, 36.
 J. Bátora: Opevnená osada zo staršej doby bronzovej v Hostiach. *Archeologické rozhledy* 35, 1983, 72–79.
 J. Bátora: Terénny prieskum zameraný na zistenie sídlisk nitrianskej skupiny. *AVANS* 1982, 1983, 38–40.
 J. Bátora: Výsledky sledovania zemných prác na stavenisku atómovej elektrárne v Mochovciach. *AVANS* 1982, 1983, 43, 44.

J. Bátora: Zisťovaco-záchranný výskum v Jelšovciach. *AVANS* 1982, 1983, 40–42.

J. Bátora: Záver eneolitu a začiatok doby bronzovej na východnom Slovensku. *Historica Carpatica* 14, 1983, 169–229.

J. Bátora: Zisťovací-záchranný výskum v Ludaniciach-Mýtnej Novej Vsi. *AVANS* 1982, 1983, 44–46.

J. Bátora/J. Tirpák/S. Šiška/A. Ruttkay: Geofyzikálny prieskum archeologických lokalít na Slovensku. In: E. Pleslová-Šticková (ed.): *Geofyzika a archeologie*. 4. celostátní symposium, Dům vědeckých pracovníků ČSAV Liblice, 1.–4. listopadu. Praha 1983, 175–183.

1984

J. Bátora: Druhá sezóna záchranného výskumu v Jelšovciach. *AVANS* 1983, 1984, 29–31.

J. Bátora: Nové hrobové nálezy nitrianskej skupiny na juhozápadnom Slovensku. *Archeologické rozhledy* 36, 1984, 629–637.

J. Bátora: Nové lokality a nálezy z juhozápadného a stredného Slovenska. *AVANS* 1983, 1984, 31–34.

J. Bátora: Prieskum zameraný na zistenie sídlisk zo začiatku doby bronzovej. *AVANS* 1983, 1984, 34–37.

1985

J. Bátora: Druhá sezóna záchranného výskumu v Ludaniciach-Mýtnej Novej Vsi. *AVANS* 1984, 1985, 39, 40.

J. Bátora: Nové archeologické lokality a nálezy z juhozápadného Slovenska. *AVANS* 1984, 1985, 40–42.

J. Bátora: Prieskum zameraný na zistenie sídlisk na začiatku doby bronzovej na juhozápadnom Slovensku. *AVANS* 1984, 1985, 42–45.

J. Bátora: Tretia sezóna záchranného výskumu v Jelšovciach. *AVANS* 1984, 1985, 46, 47.

1986

J. Bátora: Prieskum so sondážou na lokalitách zo staršej doby bronzovej na juhozápadnom Slovensku. *AVANS* 1985, 1986, 49, 50.

J. Bátora: Štvrtá sezóna výskumu v Jelšovciach. *AVANS* 1985, 1986, 50–53.

J. Bátora: Tretia sezóna výskumu v Ludaniciach-Mýtnej Novej Vsi. *AVANS* 1985, 1986, 53, 54.

J. Bátora: Výskum pohrebiska zo staršej doby bronzovej v Jelšovciach. *Archeologické rozhledy* 38, 1986, 263–274.

1987

J. Bátora: Piata sezóna záchranného výskumu v Jelšovciach. *AVANS* 1986, 1987, 32.

J. Bátora: Štvrtá sezóna záchranného výskumu v Ludaniciach, časti Mýtna Nová Ves. *AVANS* 1986, 1987, 33.

D. Staššíková-Štukovská/J. Bátora: Hroby zo staršej doby bronzovej v Levoči. *Študijné zvesti AÚ SAV* 23, 1987, 35–38.

1988

J. Bátora: Najnovšie poznatky o pohrebnom rite ľudu nitrianskej skupiny. In: M. Dočkalová (ed.): *Antropofagie a pohřební ritus doby bronzové*. Materiály z pracovného setkání, Brno, pavilon Anthropos 24.–25. 10. 1988. Brno 1988, 83–90.

J. Bátora: Piata sezóna záchranného výskumu v Ludaniciach, časti Mýtna Nová Ves. *AVANS* 1987, 1988, 33.

J. Bátora: Praveké a včasnohistorické osídlenie Hontu. In: J. Botík (zost.): *Hont. Tradície ľudovej kultúry*. Banská Bystrica 1988, 15–31.

J. Bátora: Staršia a stredná doba bronzová. In: Š. Holčík (zost.): *Klenoty dávnej minulosti Slovenska. Katalóg expozície. Bratislava-Hrad – Klenotnica*. Martin 1988, 20–22.

J. Bátora: Záverečná sezóna záchranného výskumu v Jelšovciach. *AVANS* 1987, 1988, 33, 34.

J. Bátora/P. Roth: Nálezy z povrchového zberu v Nevidzanoch. *AVANS* 1987, 1988, 34, 35.

1989

J. Bátora: Anfänge der Bronzezeit in der Südwestslowakei. In: M. Buchvaldek/E. Pleslová-Šticková (Hrsg.): *Das Äneolithikum und die früheste Bronzezeit (C14 3000 – 2000 B. C.) in Mitteleuropa. Die kulturellen und chronologischen Beziehungen*. Acta des XIV. internationalen Symposiums Prag – Liblice 20.–24. 10. 1986. Praha 1989, 207–212.

J. Bátora: Medené sekeromlaty z Dolných Obdokoviec a Volkoviec. Príspevok k počiatkom metalurgie na hornom Požitaví. *Archeologické rozhledy* 41, 1989, 3–15.

J. Bátora: Stav výskumu staršej doby bronzovej na Slovensku. *Archeologické rozhledy* 41, 1989, 133–142.

1990

J. Bátora: K otázkam životného prostredia v staršej dobe bronzovej na Slovensku. *Študijné zvesti AÚ SAV* 26, 1990, 79–85.

J. Bátora: Lov v staršej dobe bronzovej. *Pamiatky a múzeá* 4, 1994, 17, 18.

J. Bátora: Objav kruhového objektu v Borovej. *AVANS* 1988, 1990, 34, 35.

J. Bátora: Šiesta sezóna systematického záchranného výskumu v Ludaniciach, časti Mýtina Nová Ves. *AVANS* 1988, 1990, 35, 36.

J. Bátora: The Latest Knowledge on the Burial Rite of the People of the Nitra Group. *Anthropologie* (Brno) 28, 1990, 169–174.

J. Bátora/P. Bednár: Záchranný výskum pohrebiska nitrianskej skupiny v Šuranoch. *AVANS* 1988, 1990, 36.

1991

J. Bátora: Výsledky prieskumu v údolí Perkovského potoka. *AVANS* 1989, 1991, 22, 23.

J. Bátora: The Reflection of Economy and Social Structure in the Cemeteries of the Chlopice-Veselé and Nitra Cultures. *Slovenská archeológia* 39, 1991, 91–142.

J. Bátora: Záverečná sezóna záchranného výskumu v Ludaniciach v časti Mýtina Nová Ves. *AVANS* 1989, 1991, 23, 24.

1992

J. Bátora: Kruhový objekt v Rybníku nad Hronom. *AVANS* 1990, 1992, 22, 23.

J. Bátora: Nálezy z eneolitu a mladšej doby bronzovej z Čabu. *AVANS* 1990, 1992, 22.

J. Bátora: Pohrebisko zo staršej doby bronzovej v Zlatých Moravciach. *AVANS* 1990, 1992, 23.

J. Bátora: Praveké a včasnostredoveké(?) nálezy z Dolných Lefantoviec. *AVANS* 1991, 1992, 18, 19.

1993

J. Bátora: Beitrag zur Problematik des Begräbnisritus in der Frühbronzezeit auf dem Gebiet der Südwestslowakei. In: J. Pavúk (éd.): *Actes du XIIe Congrès International des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques* 3. Bratislava, 1–7 septembre 1991. Bratislava 1993, 46–49.

J. Bátora: Osídlenie Nitry v staršej a strednej dobe bronzovej. In: K. Pieta (ed.): *Nitra. Príspevky k najstarším dejinám mesta*. Nitra 1993, 26–42.

J. Bátora/V. Furmánek/K. Marková/A. Točík/J. Vladár: Praveké a včasnohistorické nálezy z Kátloviec. *AVANS* 1992, 1993, 23–25.

J. Bátora/D. Staššíková-Štukovská: Einzellängsflöten aus der Frühbronzezeit in der Slowakei? In: J. Pavúk (éd.): *Actes du XIIe Congrès International des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques* 4. Bratislava, 1–7 septembre 1991. Bratislava 1993, 370–375.

G. Fusek/D. Staššíková-Štukovská/J. Bátora: Neue Materialien zur Geschichte der ältesten slawischen Besiedlung der Slowakei. *Archaeoslavica* 2, 1993, 25–51.

1994

J. Bátora: Hunting in the Early Bronze Age in Slovakia. *Pamiatky a múzeá. Special Issue. The Bronze Age in Slovakia*, 1994, 11, 12.

J. Bátora: Lov v staršej dobe bronzovej na Slovensku. *Pamiatky a múzeá* 4. *Doba bronzová na Slovensku*, 1994, 17, 18.

J. Bátora: Opevnená osada zo staršej doby bronzovej v Hostiach. In: R. Viskupičová-Kondelová (zost.): *Gest – Hoste. Pravek – 1231–1993*. Galanta 1994, 101–103.

J. Bátora/L. Illášová/J. Jakab: Použitie lomového kameňa na pohrebiskách zo staršej doby bronzovej v Jelšovciach. *Študijné zvesti AÚ SAV* 30, 1994, 67–71.

J. Bátora/J. Jakab/M. Schultz: Collective pit grave from the Baden culture, found in Jelšovce, SW Slovakia. *Homo* 45, 1994, 18.

1995

J. Bátora: Die Problematik des Umweltmilieus in der Frühbronzezeit der Slowakei. In: *Die Möglichkeiten und Perspektiven der West – Ost Zusammenarbeit auf dem Gebiet der Wissenschaft mit dem Schwerpunkt auf der Umwelt und Gesundheit*. Das Internationale Humboldtianer-Kolloquium anlässlich des 225. jährigen Geburtstages von Alexander Humboldt in Bratislava vom 21. bis 25. September 1994. Bratislava 1995, 20–29.

J. Bátora: Fayence und Bernstein im nördlichen Karpatenraum während der Frühbronzezeit. In: B. Hänsel (Hrsg.): *Handel, Tausch und Verkehr im bronze- und früheisenzeitlichen Südosteuropa*. München – Berlin 1995, 187–196.

J. Bátora: Nález novovekej halapartne z Nitry-Chrenovej. *AVANS* 1993, 1995, 27.

J. Bátora: Nové nálezy z hradiska zo staršej doby bronzovej v Rybníku. *AVANS* 1993, 1995, 28.

J. Bátora: Praveké a včasnohistorické nálezy z Nitry-Dolných Krškán. *AVANS* 1993, 1995, 28, 29.

J. Bátora: Praveké a včasnohistorické osídlenie v oblasti Slovenskej brány. In: J. Horniačik (zost.): *920. výročie prvej písomnej zmienky o obci Rybník nad Hronom (1075–1995)*. Rybník 1995, 8, 9.

J. Bátora/P. Bednár/G. Březinová/G. Fusek: Záchranné akcie v Nitre na Mostnej ulici. *AVANS* 1993, 1995, 29, 30.

J. Bátora/F. Falkenstein/B. Hänsel: Praveké a včasnohistorické nálezy z Malých Vozokán. *AVANS* 1993, 1995, 30, 31.

1996

- J. Bátora: Zur Problematik des Ausklingens der weidenblattförmigen Kupferindustrie im nördlichen Teil des Karpatenbeckens. In: T. Kovács (Hrsg.): *Studien zur Metallindustrie im Karpatenbecken und den benachbarten Regionen. Festschrift für Amália Mozsolics zum 85. Geburtstag*. Budapest 1996, 61–73.
- J. Bátora/M. Fabiš: Sídliisko z mladšej doby bronzovej v Ludaniciach-Mýtnej Novej Vsi. *AVANS* 1994, 1996, 26, 27.
- J. Bátora/M. Hanuliak: Praveké a novoveké nálezy z Jelšoviec. *AVANS* 1994, 1996, 27.

1997

- J. Bátora: Hrobový (?) nález z Dvorov nad Žitavou. *AVANS* 1995, 1997, 26.
- J. Bátora/M. Fabiš: Ďalšie nálezy zo sídliska z mladšej doby bronzovej v Ludaniciach, časť Mýtna Nová Ves. *AVANS* 1995, 1997, 27, 28.
- E. Schalk/J. Bátora: Zur Problematik der Textilabdrücke auf frühbronzezeitlicher Keramik in der Südwestslowakei. In: C. Becker/M.-L. Dunkelmann/C. Metzner-Nebelsick/H. Peter-Röcher/M. Roeder/B. Teržan (Hrsg.): *Chrónos. Beiträge zur prähistorischen Archäologie zwischen Nord- und Südosteuropa. Festschrift für Bernhard Hänsel*. Espelkamp 1997, 187–199.

1998

- J. Bátora: Praveké osídlenie Zlatých Moraviec a horného Požitavia. In: M. Bátora/M. Zaľko (ed.): *Zlaté Moravce*. Zlaté Moravce 1998, 127–150.
- J. Bátora: Príspevok k otázke kultúrnych vzťahov územia juhozápadného Slovenska k oblasti severne od Karpát v závere staršej doby bronzovej. In: A. Koško/J. Czebreszuk (red.): „Trzciniac“ system kulturowy czy interkulturowy proces? Poznań 1998, 259–265.
- J. Bátora: Zur Problematik der Anfänge der Otomani Kultur in der Ostslowakei. *Východoslovenský pravek* 5, 1998, 19–26.
- J. Bátora/K. Marková: Z prieskumu Budmeric a Jablonca. *AVANS* 1996, 1998, 27, 28.

1999

- J. Bátora: Gräber mit Totenhäusern auf frühbronzezeitlichen Gräbefeldern in der Slowakei (Beitrag zu Kulturverbindungen zwischen Mittel-, West- und Osteuropa). *Prähistorische Zeitschrift* 74, 1999, 1–57.
- J. Bátora: Nález kostier v základovom žlabe domu železovskej skupiny v Jelšovciach. In: I. Kuzma (ed.): *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín – 1998*. Zborník referátov zo 17. pracovného stretnutia bádateľov pre výskum neolitu a eneolitu Čiech, Moravy a Slovenska, Dudince 22.–24. 9. 1998. Nitra 1999, 11–14.
- J. Bátora: Nález slovanského hrobu (?) v Nevidzanoch. *AVANS* 1997, 1999, 27, 28.
- J. Bátora: Pohrebisko zo staršej doby bronzovej v Jelšovciach vo svetle kultúrnych vplyvov a kontaktov. *Slovenská archeológia* 47, 1999, 37–60.
- J. Bátora: Sídliskový objekt z doby laténskej v Slepčanoch. *AVANS* 1997, 1999, 28, 172.
- J. Bátora: Symbolische (?) Gräber in der älteren Bronzezeit in der Slowakei. In: J. Bátora/J. Peška (Hrsg.): *Aktuelle Probleme der Erforschung der Frühbronzezeit in Böhmen und Mähren und in der Slowakei*. Nitra 1999, 63–73.
- J. Bátora: Waffen und Belege von Kampftreffen während der Frühbronzezeit in der Südwestslowakei. In: J. Bátora/J. Peška (Hrsg.): *Aktuelle Probleme der Erforschung der Frühbronzezeit in Böhmen und Mähren und in der Slowakei*. Nitra 1999, 41–52.
- J. Bátora/J. Hunka: Hromadný nález mincí zo začiatku 14. storočia z Bratislavy. *Zborník SNM* 93. *Archeológia* 9, 1999, 115–125.
- J. Bátora/E. Pernicka: Chemische Zusammensetzung der Kupferartefakte aus dem frühbronzezeitlichen Gräberfeld von Jelšovce, Südwestslowakei. *Anschnitt* 9, 1999, 175–182.

2000

- J. Bátora: Der Fund eines Bronzedolches aus dem Zeitabschnitt des sog. thrako-kimmerischen Horizontes in Malý Cetín, SW-Slowakei. *Pravěk. Nová řada* 10, 2000, 435–448.
- J. Bátora: Nález bronzovej dýky v Malom Cetíne. *AVANS* 1999, 2000, 23, 24.
- J. Bátora: Nález kostrového hrobu vo Veľkom Záluží. *AVANS* 1998, 2000, 29, 30.
- J. Bátora: On problems of absolute chronology of the Early Bronze Age in Southwestern Slovakia. *Geochronometria* 19, 2000, 33–36.
- J. Bátora: Problematika sekundárneho otvárania hrobov v kultúrach staršej doby bronzovej na juhozápadnom Slovensku. In: S. Kadrow (ed.): *A Turning of Ages. Jubilee Book Dedicated to Professor Jan Machnik on his 70th Anniversary*. Kraków 2000, 1–24.
- J. Bátora/E. Pernicka: Chemische Zusammensetzung der Kupferartefakte aus dem frühbronzezeitlichen Gräberfeld von Jelšovce. In: J. Bátora: *Das Gräberfeld von Jelšovce/Slowakei. Ein Beitrag zur Frühbronzezeit im nordwestlichen Karpatenbecken. Teil 1, 2*. Kiel 2000, 579–592.

2001

- J. Bátora: Bronzová sekerka zo severovýchodného Slovenska. *AVANS 2000*, 2001, 32.
- J. Bátora: Die Frage der östlichen Verbreitungsgrenze der sog. Aunjetitzer Bronzen. In: J. Gancarski (red.): *Neolit i początki epoki brązu w Karpatach polskich*. Materiały z sesji naukowej Krosno, 14–15 grudnia 2000. Krosno 2001, 251–272.
- J. Bátora: Kimmerische Eroberer in Mitteleuropa? *Archäologie in Deutschland* 2, 2001, 58.
- J. Bátora/J. Hunka: Nález medeneho sekeromlatu z Tajnej. *AVANS 2000*, 2001, 32, 33.
- J. Bátora/J. Schultz: Zum Gesundheitszustand der frühbronzezeitlichen Population des Gräberfeldes von Jelšovce, Südwestslowakei. In: A. Lippert/M. Schultz/S. Shennan/M. Teschler-Nicola (Hrsg.): *Mensch und Umwelt während des Neolithikums und der Frühbronzezeit in Mitteleuropa*. Internationale Archäologie. Arbeitsgemeinschaft, Symposium, Tagung, Kongress 2. Rahden/Westf. 2001, 307–315.
- J. Bátora/J. Vladár: Die Kunstäußerung des Nordkarpatenraumes in der Bronzezeit. In: B. Gediga/A. Mierzwiński/W. Piotrowski (red.): *Sztuka epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w Europie Środkowej*. Wrocław 2001, 173–182.

2002

- J. Bátora: Ad: Z. Benkovsky-Pivovarová: Datovanie konca nitrianskej kultúry vo svetle rádiokarbónových dát z Jelšovce. *Pravěk. Nová řada* 12, 2002, 55–62.
- J. Bátora: Contribution to the problem of „craftsmen“ graves at the End of Aeneolithic and in the Early Bronze Age in Central, Western and Eastern Europe. *Slovenská archeológia* 50, 2002, 179–228.
- J. Bátora: Fund einer Kupferhammeraxt aus Tajná (Beitrag zur Problematik der Verbreitung von Hammeräxten des Typs Székely-Nádudvar). *Anodos* 2, 2002, 31–34.
- J. Bátora: K hrobom metalurgov z obdobia eneolitu v strednej, západnej a východnej Európe. In: I. Cheben/I. Kuzma (zost.): *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín – 2001*. Zborník referátov z 20. pracovného stretnutia bádateľov pre výskum neolitu a eneolitu Čiech, Moravy a Slovenska. Nitra 2002, 35–46.
- J. Bátora: Nález stredovekej keramiky v Rybníku. *AVANS 2001*, 2002, 29.
- J. Bátora: Nálezy fajansových korálikov na pohrebiskách zo staršej doby bronzovej na Slovensku. In: D. Staščíková-Šturovská (zost.): *História skla 2001*. Zborník príspevkov z 1. kolokvia o historickom skle na území Slovenska, Nitra 6. 6. 2001. Nitra 2002, 9–18.
- J. Bátora: Nové nálezy z areálu opevnenej osady zo staršej doby bronzovej vo Vrábľoch. *AVANS 2001*, 2002, 28, 29.
- J. Bátora/J. Vladár: Die Besiedlungsproblematik der Glockenbecherkultur in der Südwestslowakei. Beitrag zu den Anfängen der Bronzezeit. *Budapest Régiségei* 36, 2002, 199–209.

2003

- J. Bátora: Eneolitické nálezy zo Zlatých Moraviec. *AVANS 2002*, 2003, 24.
- J. Bátora: Kupferne Schaftlochäxte in Mittel- Ost- und Südosteuropa (zu Kulturkontakten und Datierung – Äneolithikum/ Frühbronzezeit). *Slovenská archeológia* 51, 2003, 1–38.
- J. Bátora/K. Marková/J. Vladár: Die Glockenbecherkultur im Kontext der kulturhistorischen Entwicklung in der Südwestslowakei. In: J. Czebreszuk/M. Szmyt (eds.): *The Northeast Frontier of Bell Beakers*. Proceedings of the symposium held at the Adam Mickiewicz University, Poznań (Poland), 26–29 May 2002. Oxford 2003, 255–264.

2004

- J. Bátora: Die Anfänge der Hügelgrabbestattungen in der Mittelbronzezeit im mittleren Donaugebiet. In: J. Bátora/V. Furmánek/L. Veliačik (Hrsg.): *Einflüsse und Kontakte alteuropäischer Kulturen*. Festschrift für Jozef Vladár zum 70. Geburtstag. Nitra 2004, 241–253.
- J. Bátora: K problematike absolútneho datovania medených sekeriek s jedným ostrím v strednej, juhovýchodnej a východnej Európe (eneolit/včasná doba bronzová). In: V. Janák/S. Stuchlík (ed.): *Otázky neolitu a eneolitu našich zemí*. Sborník referátů z 21. pracovního setkání specialistů na výzkum neolitu a eneolitu Českých zemích a Slovenska. 17.–20. září, Hradec nad Moravicí. Opava 2004, 11–19.
- J. Bátora: K problematike birituality v staršej dobe bronzovej v oblasti stredného Dunaja. *Študijné zvesti AÚ SAV* 36, 2004, 297–308.
- J. Bátora: Kamenný motykovitý sekeromlat z Veľkých Kosíh. *AVANS 2003*, 2004, 28.
- J. Bátora/H. Baliová: Nálezy z povrchového zberu v Hornej Seči. *AVANS 2003*, 2004, 28, 29.
- J. Bátora/M. Schultz: Výskum pohrebiska zo staršej doby bronzovej v Ludaniciach. *AVANS 2003*, 2004, 29.
- J. Vladár/J. Bátora: Pohrebiská nitrianskej kultúry v Nitre. In: E. Kazdová/Z. Měřínský/K. Šabatová (ed.): *K počtě Vladimíru Podborskému*. Brno 2004, 245–257.

2005

- J. Bátora: Eine Tierbestattung auf dem frühbronzezeitlichen Gräberfeld von Ludanice, Ortsteil Mýtina Nová Ves in der Südwestslowakei. In: B. Horejs/R. Jung/E. Kaiser/B. Teržan (Hrsg.): *Interpretationsraum Bronzezeit. Bernhard Hänsel von seinen Schülern gewidmet*. UPA 121. Bonn 2005, 521–529.
- J. Bátora: Hrobový inventár pohrebísk zo záveru eneolitu a staršej doby bronzovej ako indikátor „zamestnania“ a sociálneho postavenia pochovaných. *Študijné zvesti AÚ SAV* 37, 2005, 13–22.
- J. Bátora: K otázke výskytu najstarších železných predmetov v Európe (3. a 2. tisícročie pred Kristom). In: J. Labuda (zost.): *Montánna archeológia na Slovensku*. Banská Štiavnica 2005, 19–26.
- J. Bátora: Lunicová náušnica z pohrebiska zo staršej doby bronzovej v Mýtnej Novej Vsi. *Pravěk. Nová řada* 15, 2005, 191–206.
- A. Polla/I. Angelini/G. Artioli/V. Furmánek/J. Bátora/G. Belluzzo: Archaeometric investigation of Early Bronze Age faience from Slovakia. In: G. Atrioli/S. Wolf (eds.): *The linking role of the Alps in the past cultures. An archaeometric approach*. *Archaeometry* 47 – *Special issue*, 2005, 229, 230.

2006

- J. Bátora: K problematike hrobov s domami mŕtvych v praveku. *Študijné zvesti AÚ SAV* 39, 2006, 11–18.
- J. Bátora: Nálezy z neskorej doby bronzovej v Rybníku. *AVANS 2004*, 2006, 29, 30.
- J. Bátora: Počiatky pochovávaní pod mohylami v strednej dobe bronzovej v oblasti stredného Dunaja. In: H. Taras (red.): *Zmierzch kompleksu trzciniacko-komarowskiego*. Lublin 2006, 159–171.
- J. Bátora: Praveké a včasnohistorické osídlenie Červeného Hrádku. In: P. Keresteš (zost.): *Červený Hrádok 1386 – 2006*. Monografia dejín obce od najstarších čias po nedávnu súčasnosť. Červený Hrádok 2006, 20–26.
- J. Bátora: Zur Kommunikation zwischen der Zentral- und Ost-Europa am Ende des Äneolithikums und in der Bronzezeit. In: M. Gálik/T. Štefanovičová (eds.): *Trade, Journeys, Inter- and Intracultural Communication in East and West (Up to 1250)*. Papers Presented at the International Workshop (Humboldt-Kolleg) Dolná Krupá, Slovak Republic, June 2–6, 2004. Bratislava 2006, 41–57.
- J. Bátora/H. Baliová: Neolitické a eneolitické sídlisko v Szadiciach. *AVANS 2004*, 2006, 30.
- J. Bátora/K. Rassmann: Neolitické sídlisko v Rybníku. *AVANS 2004*, 2006, 32, 33.
- J. Bátora/K. Rassmann: Zisťovací výskum na sídlisku zo staršej doby bronzovej v Rybníku. *AVANS 2004*, 2006, 31, 32.

2007

- J. Bátora/M. Pöhlös: Ojedinelý nález bronzového hrotu kopije z Tekovských Lužian. *AVANS 2005*, 2007, 25, 26.
- J. Bátora/K. Rassmann: Nález železného nožika v objekte zo záveru doby bronzovej v Rybníku. In: M. Salaš/K. Šabatová (ed.): *Doba popelnicových polí a doba halštatská*. Príspevky z IX. konferencie, Bučovice 3.–6. 10. 2006. Brno 2007, 35–51.

2008

- J. Bátora: Komjatice v praveku a vo včasnej dobe dejinnej. In: Š. Cifra/V. Vrabcová (zost.): *Komjatice 1256–2006*. Komjatice 2008, 33–56.
- J. Bátora/B. Eitel/F. Falkenstein/K. Rassmann: Fidvár bei Vrábě – Eine befestigte Zentralsiedlung der Frühbronzezeit in der Slowakei. In: J. Czebreszuk/S. Kadrow/J. Müller (eds.): *Defensive Structures from Central Europe to the Aegean in the 3rd and 2nd millennia BC*. Poznań – Bonn 2008, 97–107.
- J. Bátora/K. Rassmann: Die Ausgrabungen auf der befestigten Siedlung Nad Hronom bei Rybník, Kr. Levice (Südwestslowakei). In: J. Czebreszuk/S. Kadrow/J. Müller (eds.): *Defensive Structures from Central Europe to the Aegean in the 3rd and 2nd millennia BC*. Poznań – Bonn 2008, 85–95.
- J. Bátora/M. Vizdal/J. Vladár: Nález bronzovej sekerky v Hnojnom. *AVANS 2006*, 2008, 24, 25.
- F. Falkenstein/J. Bátora/B. Eitel/K. Rassmann: Fidvár bei Vrábě – Archäologische Prospektionen auf einer befestigten Zentralsiedlung der Frühbronzezeit in der Slowakei. *Mitteilungen der Berliner Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte* 29, 2008, 39–50.

2009

- J. Bátora: Hroby s dýkami na pohrebisku zo staršej doby bronzovej v Ludaniciach-Mýtnej Novej Vsi. *Slovenská archeológia* 57, 2009, 221–260.
- J. Bátora: Metallurgy and Early Bronze Age Fortified Settlements in Slovakia. *Slovenská archeológia* 57, 2009, 195–219.
- J. Bátora: Praveké a včasnohistorické osídlenie v oblasti Slovenskej brány (príspevok k vývoju štruktúry osídlenia). *Musaica* 26, 2009, 135–173.
- J. Bátora/M. Ďurišová/F. Hříbal: Nález bronzovej nádoby v Želiezovciach. *AVANS 2007*, 2009, 25.
- J. Bátora/B. Eitel/F. Falkenstein/K. Rassmann: Výsledky povrchovej prospekcie na lokalite Fidvár pri Vrábľoch. *AVANS 2007*, 2009, 25–27.

J. Batora/B. Eitel/S. Hecht/A. Koch/K. Rassmann/G. Schukraft/K. Winkelmann: Fidvár bei Vrábľa (Kr. Nitra, Südwestslowakei). Untersuchungen auf einem äneolithisch-frühbronzezeitlichen Siedlungshügel. *Germania* 87, 2009, 1–23.

2011

J. Batora: Bestattungen unter Hügeln im Gebiet der mittleren Donau seit dem Ende des Äneolithikums bis zum Beginn der mittleren Bronzezeit. In: E. Borgna/S. Müller Celka (eds.): *Ancestral Landscapes. Burial Mounds in the Copper and Bronze Ages (Central and Eastern Europe – Balkans – Adriatic – Aegean, 4th–2nd millennium B. C.)*. Lyon 2011, 87–96.

J. Batora: Pochovávanie pod mohylami v oblasti stredného Dunaja v závere eneolitu a na počiatku doby bronzovej. In: H. Kowalewska-Marszałek/P. Włodarczak (red.): *Kurhany i obrządek pogrzebowy w IV–II tysiącleciu p.n.e.* Kraków – Warszawa 2011, 163–170.

J. Batora: Výsledky výskumu v Santovke. *AVANS 2008*, 2011, 33, 34.

2012

J. Batora: Praveké a včasnohistorické osídlenie Kozároviec a Rybníka. In: J. Hamar/P. Ivanič (ed.): *Slovenská brána. Kultúrno-historický zemepis obcí Kozárovce a Rybník*. Bratislava 2012, 24–30.

J. Batora/A. Behrens/J. Gresky/M. Ivanova/K. Rassmann/P. Tóth/K. Winkelmann: The Rise and Decline of the Early Bronze Age Settlement Fidvár near Vrábľa, Slovakia. In: J. Kneisel/W. Kirleis/M. Dal Corso/N. Taylor/V. Tiedtke (eds.): *Collapse or Continuity? Environment and Development of Bronze Age Human Landscapes*. UPA 205. Bonn 2012, 111–129.

J. Batora/M. Schultz: Ein beachtenswertes frühbronzezeitliches Grab aus Ludanice, Ortsteil Mýtňa Nová Ves (SW Slowakei). In: R. Kujovský/V. Mitáš (ed.): *Václav Furmánek a doba bronzová. Zborník k sedemdesiatym narodeninám*. Archaeologica Slovaca Monographiae. Communicationes 13. Nitra 2012, 43–50.

2013

J. Batora: Archeologický výskum v Santovke. *AVANS 2009*, 2013, 23, 24.

J. Batora: Eponymné nálezisko maďarovskej kultúry. In: L. Lenovský/R. Zima (zost.): *Santovka v obrazoch*. Santovka 2013, 8–11.

J. Batora: Metal founders' graves at the End of Aeneolithic and in the Early Bronze Age in Central and Eastern Europe. In: M. Bartelheim/J. Peška/J. Turek (eds.): *From Copper to Bronze. Cultural and Social Transformations at the Turn of the 3rd/2nd Millennia B.C. in Central Europe*. Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte Mitteleuropas 74. Langenweissbach 2013, 25–34.

J. Batora: Praveké a včasnohistorické osídlenie Bánova. In: J. Bátovská (zost.): *Bánov*. Monografia obce. Bánov 2013, 22–29.

J. Batora: Praveké a včasnohistorické osídlenie Bohuníc. In: J. Bátovská (zost.): *Bohunice*. Monografia obce. Bohunice 2013, 16–19.

J. Batora: The settlement structure problem and the end of fortified settlements from the final period of Early Bronze Age in Slovakia. In: H. Meller/F. Bertemes/H.-R. Bork/R. Risch (Hrsg.): *1600 – Kultureller Umbruch im Schatten des Thera-Ausbruchs? 4. Mitteldeutscher Archäologentag vom 14. bis 16. Oktober 2011 in Halle (Saale)*. Halle 2013, 373–386.

J. Batora/F. Lüth/K. Rassmann/K. Winkelmann: Výsledky archeologického výskumu a prieskumu vo Vrábľoch. *AVANS 2009*, 2013, 25, 26.

J. Batora/K. Rassmann: Výskum osady zo staršej doby bronzovej v Rybníku. *AVANS 2009*, 2013, 26, 27.

J. Batora/P. Tóth: Archeologický výskum na Fidvári vo Vrábľoch. In: V. Gažová/B. Benczeová/M. Benedik/M. Plichtová/L. Šalingová Holubcová (zost.): *Teória a prax vo vedách o spoločnosti a kultúre*. Zborník z konferencie doktorandov. Bratislava 2013, 31–40.

R. K. Gauss/J. Batora/E. Nowaczinski/K. Rassmann/G. Schukraft: The Early Bronze Age settlement of Fidvár, Vrábľa (Slovakia). Reconstructing prehistoric settlement patterns using portable XRF. *Journal of Archaeological Science* 40, 2013, 2942–2960.

2014

J. Batora: Herstellung von Perlen aus Knochen, Geweih und Perlmutter in den Kulturen des frühbronzezeitlichen karpato-vorläändischen epischnerkeramischen Kulturkomplexes. *Musaica* 28, 2014, 5–13.

J. Batora: Nové poznatky o opevnených sídliskách zo staršej doby bronzovej na Slovensku. *Almanach Nitra 2013*. Nitra 2014, 206–216.

J. Batora: Praveké a včasnohistorické osídlenie. In: P. Keresteš/Š. Drahošová (zost.): *Dejiny obce Telince*. Telince 2014, 23–26.

J. Batora: Praveké a včasnohistorické osídlenie Devičian. In: J. Bátovská (zost.): *Devičany*. Monografia obce. Devičany 2014, 26–29.

J. Batora: Praveké a včasnohistorické osídlenie Starého Hrádku. In: J. Bátovská (zost.): *Starý Hrádok v plynutí času*. Starý Hrádok 2014, 14–18.

- J. Bátora: Praveké a včasnohistorické osídlenie Starého Tekova. In: J. Bátorová/B. Kinčok (zost.): *Starý Tekov. Monografia obce. Starý Tekov* 2014, 25–35.
- J. Bátora/P. Tóth: Settlement Strategies in the Early Bronze Age in South-Western Slovakia. In: T. L. Kienlin/P. Valde-Nowak/M. Korczyńska/K. Cappenberg/J. Ociepka (eds.): *Settlement, Communication and Exchange around the Western Carpathians. International Workshop Held at the Institute of Archaeology, Jagiellonian University. Kraków, 27–28 October 2012. Oxford* 2014, 325–340.
- M. Furholt/J. Bátora/I. Cheben/H. Kroll/K. Rassmann/P. Tóth: Vráble-Veľké Lehemby. Eine Siedlungsgruppe der Linear-keramik in der Südwestslowakei. Vorbericht über die Untersuchungen der Jahre 2010 und 2012 und Deutungsansätze. *Slovenská archeológia* 62, 2014, 227–266.

2015

- J. Bátora: Archeologický výskum v Santovke v roku 2010. *AVANS 2010*, 2015, 24, 25.
- J. Bátora: Continuity and „Cross“ Contamination: A Socio-Economic Characterization of Early Bronze Age cemetery Traditions in Southwest Slovakia. In: P. Suchowska-Ducke/S. Reiter/H. Vandkilde (eds.): *Forging Identities. The Mobility of Culture in Bronze Age Europe. Report from a Marie Curie Project 2009–2012 with Concluding Conference at Aarhus University, Moesgaard* 2012. BAR IS 1/2771. Oxford 2015, 41–46.
- J. Bátora: Nález bronzového náramku v Ondrejovciach. *AVANS 2010*, 2015, 22, 23.
- J. Bátora: Nález železných predmetov v Santovke. *AVANS 2010*, 2015, 25, 26.
- J. Bátora: Výskum osady zo staršej doby bronzovej v Rybníku. *AVANS 2010*, 2015, 23, 24.
- J. Bátora/C.-M. Hüssen/R. Ölvecký/J. Rajtár/K. Rassmann/P. Tóth/K. Winkelmann: Výsledky archeologického výskumu a prieskumu vo Vrábľoch. *AVANS 2010*, 2015, 26–30.
- J. Bátora/Z. Litviaková/J. Vladár: Analýza vybraných hrobových celkov z pohrebiska nitrianskej kultúry Nitra-Čermáň. In: J. Bátora/P. Tóth (ed.): *Ked' bronz vystriedal med'. Zborník príspevkov z XXIII. medzinárodného sympózia „Staršia doba bronzová v Čechách, na Morave a na Slovensku“*, Levice 8.–11. októbra 2013. Bratislava – Nitra 2015, 273–284.
- J. Bátora/P. Tóth: Vráble „Fidvár“ – archeologické nálezisko európskeho významu. In: J. Valach (zost.): *Vráble – príspevky k histórii mesta. Vráble* 2015, 3–33.
- J. Bátora/P. Tóth/M. Bača: Výskumy opevnených sídlisk zo staršej doby bronzovej vo východnej časti Podunajskej nížiny. In: J. Bátora/P. Tóth (ed.): *Ked' bronz vystriedal med'. Zborník príspevkov z XXIII. medzinárodného sympózia „Staršia doba bronzová v Čechách, na Morave a na Slovensku“*, Levice 8.–11. októbra 2013. Bratislava – Nitra 2015, 139–155.
- J. Bátora/P. Tóth/K. Rassmann: Centrálné sídlisko zo staršej doby bronzovej vo Vrábľoch. In: J. Bátora/P. Tóth (ed.): *Ked' bronz vystriedal med'. Zborník príspevkov z XXIII. medzinárodného sympózia „Staršia doba bronzová v Čechách, na Morave a na Slovensku“*, Levice 8.–11. októbra 2013. Bratislava – Nitra 2015, 123–138.
- E. Nowaczinski/G. Schukraft/K. Rassmann/S. Reiter/N. Müller-Scheeßel/S. Hecht/B. Eitel/O. Bubenzer/J. Bátora: A Multidimensional Research Strategy for the Evaluation of Settlement Pits: 3D Electrical Resistivity Tomography, Magnetic Prospection and Soil Chemistry. *Archaeological Prospection* 22/4, 2015, 233–253.

2016

- J. Bátora: The question of the presence of the Yamnaya and Catacomb culture in the area of the Middle Danube and North Carpathians. In: A. Zanoci/E. Kaiser/M. Kashuba/E. Izbitser/M. Băț (Hrsg.): *Mensch, Kultur und Gesellschaft von der Kupferzeit bis zur frühen Eisenzeit im Nördlichen Eurasien. Beiträge zu Ehren zum 60. Geburtstag von Eugen Sava. Tyragetia International* 1. Chișinău 2016, 103–115.
- J. Bátora/M. Bača: Štvrtá výskumná sezóna na eponymnej lokalite maďarovskej kultúry v Santovke. *AVANS 2011*, 2016, 24, 25.
- J. Bátora/D. Modarressi-Tehrani/K. Rassmann/P. Tóth: Výsledky ďalšej etapy archeologického výskumu vo Vrábľoch. *AVANS 2011*, 2016, 27, 28.
- J. Bátora/K. Rassmann/P. Tóth: Výskum osady zo staršej doby bronzovej v Rybníku. *AVANS 2011*, 2016, 25–27.
- J. Bátora/P. Tóth: Súčasný stav poznania kultúry zvoncových pohárov na juhozápadnom Slovensku. *Musaica archaeologica* 1, 2016, 129–154.
- N. Müller-Scheeßel/J. Bátora/S. Reiter/K. Radloff/P. Tóth: Prospection Results in the Žitava Valley. *Študijné zvesti AÚ SAV* 60, 2016, 79–96.

2017

- J. Bátora: Opevnené sídliská zo staršej doby bronzovej na Slovensku. In: D. Dvořáková a kol.: *Stredoveké hrady na Slovensku: život, kultúra, spoločnosť*. Bratislava 2017, 19–26.
- J. Bátora/M. Bača/P. Tóth: Výskum opevneného sídliska zo staršej doby bronzovej v Santovke. *AVANS 2012*, 2017, 15–17.
- J. Bátora/M. Furholt/K. Rassmann/P. Tóth: Výskum ohradeného sídliska z mladšej doby kamennej vo Vrábľoch. *AVANS 2012*, 2017, 17–19.

- J. Bátora/T. Stöllner/M. Cheben: Výskum dvoch banských diel na medenú rudu v Ponikoch. *AVANS 2012*, 2017, 22, 23.
- J. Bátora/P. Tóth: Výskum opevneného sídliska zo staršej doby bronzovej v Rybníku. *AVANS 2012*, 2017, 19–21.
- J. Bátora/P. Tóth/K. Rassmann/N. Müller-Scheeßel: Vráble-Fidvár – centrálné sídlisko európskeho významu. Osídlenie zo staršej doby bronzovej. In: *Sedem decénií Petra Romsauera*. Studia Historica Nitriensia 21. Supplementum – mimoriadne číslo časopisu venované životnému jubileu prof. Petra Romsauera, 2017, 19–33.
- J. Garner/D. Modarressi-Tehrani/J. Bátora: Bergauf – Bergab – Die Suche nach dem bronzezeitlichen Bergbau. *Acta rerum naturalium* 21, 2017, 209–230.
- K. Rassmann/S. Reiter/J. Bátora/N. Müller-Scheeßel: The Vráble toolbox: A multidisciplinary investigation of settlement change. In: B. Heeb/A. Szentmiklosi/R. Krause/M. Wemhoff (eds.): *Fortifications: The Rise and Fall of Defended Sites in Late Bronze and Early Iron Age of South-East Europe*. International Conference in Timişoara, Romania from November 11th to 13th, 2015. Berliner Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte 21. Berlin 2017, 79–90.

2018

- J. Bátora: Anton Točík a výskum opevnených sídlisk zo staršej doby bronzovej na Slovensku In: J. Bátora/R. Kujovský/M. Ruttikay/J. Vladár (ed.): *Anton Točík – legenda slovenskej archeológie*. Archaeologica Slovaca Monographiae. Communicationes 20. Nitra 2018, 27–35.
- J. Bátora: Creative Elaboration in Clay in the Early Bronze Age in the Carpathian Region. In: J. Sofaer (ed.): *Considering Creativity. Creativity, Knowledge and Practice in Bronze Age Europe*. Oxford 2018, 151–160.
- J. Bátora: Najstaršie praveké a včasnohistorické osídlenie. In: P. Keresteš (zost.): *Lehota*. Monografia obce. Nitra 2018, 21–25.
- J. Bátora/K. Rassmann/P. Tóth: Výskum opevneného sídliska zo staršej doby bronzovej vo Vrábľoch. *AVANS 2013*, 2018, 16–19.
- J. Bátora/P. Tóth: Výskum opevneného sídliska zo staršej doby bronzovej v Rybníku. *AVANS 2013*, 2018, 14–16.
- K. Rassmann/J. Bátora/N. Müller-Scheeßel/S. Reiter/M. Ivanova/A. Behrens/K. Radloff/M. Bača: Tracing Taphonomic Processes. Multiple Layer Analysis of Ceramic Distribution from Surface Collection and Excavation at the Early Bronze Age Settlement of Vráble-Fidvár. *Slovenská archeológia* 66, 2018, 219–234.
- A. Šolcová/L. Petr/P. Hájková/J. Petřík/P. Tóth/J. Rohovec/J. Bátora/M. Horsák: Early and middle Holocene ecosystem changes at the Western Carpathian/Pannonian border driven by climate and Neolithic impact. *Boreas* 47, 2018, 897–909.

2019

- J. Bátora: Settlements and settlement structures during the Early Bronze Age in Slovakia. In: H. Meller/S. Friederich/M. Küßner/H. Stäuble/R. Risch (Hrsg.): *Siedlungsarchäologie des Endneolithikums und der frühen Bronzezeit = Late Neolithic and Early Bronze Age Settlement Archaeology*. 11. Mitteldeutscher Archäologentag vom 18. bis 20. Oktober 2018 in Halle (Saale). Tagungen des Landesmuseums für Vorgeschichte Halle 20. Halle 2019, 823–850.
- J. Bátora/M. Bača: Siedma sezóna výskumu opevneného sídliska zo staršej doby bronzovej v Santovke. *AVANS 2014*, 2019, 15.
- J. Bátora/D. Drozd: Bojisko pri Veľkých Vozokanoch – poznatky a perspektívy ďalšieho výskumu. *Archaeologia historica* 44, 2019, 677–697.
- J. Bátora/M. Nováková: Nález bronzovej ihlice v Hronských Kosihách. *AVANS 2014*, 2019, 16.
- J. Bátora/K. Rassmann: Výsledky archeologického výskumu vo Vrábľoch. *AVANS 2014*, 2019, 16, 17.
- J. Bátora/M. Schultz: Pokračovanie výskumu na pohrebisku zo staršej doby bronzovej v Ludaniciach-Mýtnej Novej Vsi. *AVANS 2014*, 2019, 17, 18.
- J. Bátora/P. Tóth: Výskum opevneného sídliska zo staršej doby bronzovej v Rybníku. *AVANS 2014*, 2019, 18, 19.
- L. Kaňáková/J. Bátora/V. Nosek: Use-wear and ballistic analyses of arrowheads from the burial ground of the Nitra culture in Ludanice-Mýtina Nová Ves. *Journal of Archaeological Science* 23, 2019, 25–35.

2020

- J. Bátora: Výskum opevnených sídlisk zo staršej doby bronzovej na Slovensku od druhej polovice 19. storočia do roku 1970. In: M. Neumann/J. Mellnerová Šuteková (ed.): *Dejiny archeológie. Archeológia v Československu v rokoch 1918–1948*. Bratislava 2020, 556–591.
- J. Bátora/M. Bača: Pozoruhodná antropomorfná plastika zo sídliska čakanskej kultúry v Ludaniciach, časť Mýtina Nová Ves. In: V. Mítáš/O. Ožďáni (ed.): *Doba popolnicových polí a doba halštatská*. Zborník príspevkov z XV. medzinárodnej konferencie Doba popolnicových polí a doba halštatská, Smolenice 15.–19. október 2018. Archaeologica Slovaca Monographiae. Communicationes 25. Nitra 2020, 21–33.

- J. Jakab/J. Batora: Hip luxation and its manifestations on a pelvis of a man from the Early Bronze Age from Ludanice-Mýtina Nová Ves. *Študijné zvesti AÚ SAV* 67/2, 2020, 207–216.
- L. Kaňáková/J. Batora/V. Nosek: Use-wear and ballistic analyses of arrowheads from the burial ground of Nitra culture in Holešov-Zdražilovska, Moravia. *Journal of Archaeological Science* 29, 2020, 1–13.
- N. Müller-Scheeßel/J. Batora/J. Gresky/S. Reiter/K. Stucky/K. Rassmann: In search of the modus operandi. Reopenings of Early Bronze Age burials at Fidvár near Vrable, southwest Slovakia. In: E. Aspöck/A. Klevnäs/N. Müller-Scheeßel (eds.): *Grave Disturbances. The Archaeology of Post-depositional Interactions with the Dead*. Studies in Funerary Archaeology 14. Oxford 2020, 189–205.
- K. Scheelen-Nováček/J. Nováček/J. Batora/H. Kierdorf/M. Schultz: Analyse und Interpretation von Schädelverletzungen bei frühbronzezeitlichen Bestattungen vom slowakischen Fundplatz Ludanice-Mýtina Nová Ves. In: P. Morgenstern (Hrsg.): *Beiträge zur Archäozoologie und Prähistorischen Anthropologie. Band XII*. Langenweißbach 2020, 13–26.

ENCYKLOPEDICKÉ HESLÁ

1985

- J. Batora: Jelšovce. In: B. Novotný a kol.: *Encyklopédia archeológie*. Bratislava 1985, 380, 381.
- J. Batora: Zvolenská skupina. In: B. Novotný a kol.: *Encyklopédia archeológie*. Bratislava 1985, 1010.

2010

- J. Batora: Chlopicko-veselská kultúra. In: *Encyclopaedia Beliana. Slovenská všeobecná encyklopédia* 6. His – Im. Bratislava 2010, 512.

Bibliografia Jozefa Batoru obsahuje i celý rad recenzií, správ, medailónov a popularizačných článkov, tie však v tejto bibliografii neuvádzame.

Zostavila Erika Makarová

VÝSKUMY V RYBNÍKU, SANTOVKE, ŠAHÁCH A VRÁBLECH V REFLEXII ICH ÚČASTNÍKOV

DOMINIK DROZD – MARTIN NEUMANN – TOMÁŠ PIŠŮTH

Veľká väčšina príspevkov publikovaných na stránkach jubilejných zborníkov zvykne k pocte jubilanta prezentovať najnovšie výsledky vlastného archeologického bádania, ktorých jedinou spojovacou líniou so samotným jubilantom býva často len ich odborný záber. V žiadnom prípade však nechceme degradovať hodnotu týchto príspevkov či úprimnú vôľu ich autorov uctiť si ich adresáta. My sme sa však rozhodli ísť inou cestou. Keďže všetci traja autori začínali svoju profesionálnu „kariéru“ archeológov na výskumoch profesora J. Bátoru, rozhodli sme sa uctiť si ho spomienkami na ne (obr. 1).

Ako je mnohým členom (nielen) slovenskej archeologickej obce dobre známe, profesor Bátoru patrí k veľmi agilným archeológom. Táto jeho vlastnosť sa v plnej miere prejavovala aj na jeho výskumných terénnych aktivitách, ktoré realizoval ako zamestnanec bratislavskej Katedry archeológie. Práve tu sa naše cesty pretli. Ako mladí študenti sme sa museli zúčastňovať počas letných mesiacov na povinnej odbornej praxi, ktorá sa realizovala v teréne. Keďže

profesor väčšinou ako jediný na katedre ponúkal účasť na jeho vlastných výskumoch, mnohí študenti naprieč všetkými ročníkmi prešli jeho terénnou školou. To bol napokon prípad aj nás, autorov, v tom čase ešte len mladých a začínajúcich študentov.

Počas nášho štúdia viedol profesor súčasne niekoľko terénnych výskumov. Všetky sa nachádzali na Pohroní a Poiplí. Pravdepodobne to nebola náhoda. Profesor vedel, že táto oblasť nepatrí medzi archeologicky veľmi príťažlivé oblasti, takže zrak mnohých slovenských archeológov sa od nej odvracal. V skutočnosti však skrývala netušené poklady, na ktoré upozorňoval už Š. Janšák vo svojom diele *Staré osídlenie Slovenska. Dolný Hron a Ipel' v praveku* (1938). Otvárala sa tu tak cesta na odkrývanie senzáčných objavov, ktoré dovedy ležali mimo hlavného prúdu archeologického záujmu. Túto výhodu vedel profesor naplno využiť.

Ťažisko záujmu výskumných aktivít profesora ležalo na troch, neskôr štyroch archeologických lokalitách. V chronologickom poradí to boli Rybník,

Obr. 1. Profesor J. Bátoru na pomedzí Slovenskej a Maďarskej republiky (rok 2015).

Obr. 2. Stan nad archeologickou sondou vo Vrábľoch (rok 2012).

Santovka, Vrábľa a ako posledné Šahy. Autori tohto textu mali tú česť zúčastniť sa buď osobitne, alebo spoločne na výskumoch všetkých spomínaných lokalít. Úprimne musíme priznať, že každý z nich v nás zanechal hlbokú stopu – nielen vďaka historickému významu konkrétnej lokality, množstvu nadobudnutých informácií a praktických skúseností, no i vďaka stretnutiam s výnimočnými ľuďmi, ktorí, hoci sa nepodieľali priamo na odborných prácach v teréne, sa výrazne zaslúžili o vytvorenie špecifickej „výskumnej“ atmosféry.

Jednou z takýchto osobností v Rybníku bol pán Marián Bačík, vášnivý zberateľ starožitností. Počas výskumu plnil úlohu akejsi „miestnej spojky“. Nielenže spočiatku poskytoval svoj dom archeológom na ubytovanie, ale jeho záhrada slúžila ako výskumná základňa, na ktorej skupiny študentov každoročne trávili dlhé hodiny čistením nálezov a spracovaním dokumentácie. A hoci sa ubytovanie v posledných sezónach výskumu presunulo do iného domu, záhrada pána Bačíka stále plnila funkciu výskumnej základne, kde sme každé ráno pred výstupom na lokalitu naložili uskladnené náradie a poobede sme ho zase

spolu s nálezmi vyložili. Pán Bačík nám okrem toho pomáhal s riešením najrozličnejších problémov – od zabezpečovania obedov až po opravu auta. Mnohí účastníci výskumu si tiež isto spomenú aj na situáciu, keď tradičný výskumný deň bol prerušený zabíjačkou, ktorú robil pán Bačík spolu so svojím synom. To ale prinieslo svoje výhody až neskôr, spravidla v posledné týždne výskumu, kedy sa konalo akési rozlúčkové posedenie pri guláši.

Podobne ako v Rybníku, aj v Santovke sprevádzala výskum jedna výrazná osobnosť. Bol ňou pán Juraj Lauko, ktorý býval v bezprostrednom susedstve archeologickej lokality. Prvé terénne aktivity v Santovke, realizované na okraji zarostenej travertínovej kopy, sa dokonca konali priamo na jeho pozemku. Aj vďaka tomu zvykol častokrát zavítať medzi nás študentov. Každodenne nás navštevoval pešo alebo na svojom skútri a nikdy nezabudol priniesť aj nejakú dobrotu – raz nanuky, inokedy broskyne z vlastnej záhrady. Niekedy nám študentom dával aj peniaze na zmrzlinu. Chvályhodné bolo i to, že každý rok nám zafinancoval časť obedov v miestnom starobinci. Zvyšok sme si, samozrejme, museli

doplatiť sami. Nezabudnuteľné však boli „párty“, ktoré pán Lauko organizoval väčšinou posledný týždeň výskumu. Vo svojej priestranej garáži vedel pripraviť naozaj opulentné hody – stoly sa prehýbali pod šalátmi, nátierkami, no najmä nezabudnuteľným tatarákom.

Počas pracovného týždňa nám bolo vďaka štedrosti pána Lauka umožnené navštevovať aj miestne kúpalisko. Medzi verejnosťou je známe nielen svojimi prospešnými vplyvmi na zdravie, ale aj typickou a nezameniteľnou „vôňou“, ktorá sprevádzala naše kroky každé ráno počas cesty na lokalitu. Po celodennej práci pod horúcimi slnečnými lúčmi bolo schladenie v bazéne vždy vítaným spestrením dňa. Špecifický kolorit výskumu dotvárala aj miestna pizzéria s multifunkčnou pani vedúcou, ktorá zastupovala funkciu kuchárky, čašníčky a rozvozu v jednom. Tento fakt sa zákonite odrazil na celkovej rýchlosti obsluhy, kedy si v pizzérii človek v tom najhoršom prípade (tzn. s veľkým počtom hostí) odsedel aj dve hodiny. Treba však spravodlivo dodať, že čakanie sa vždy vyplatilo, keďže výsledné jedlo určite patrilo k nadpriemeru.

Vďaka viacročnému pôsobeniu na rovnakých miestach si na nás archeológov začali ľudia zvykať. Nebolo to len v santovskom starobinci, kde sme sa pri príchode a odchode z obeda s časťou miestnej klientely familiárne zdravili „Jó napot“ a „Viszlát“. V Rybníku nás miestni obyvatelia pravidelne zastavovali a pýtali sa, čo sme našli. Či už to bolo počas nakupovania v obchode, prechádzok po dedine alebo večerných posedení v miestnych pohostinstvách. Nie zriedkavé boli návštevy záujemcov aj priamo na lokalite. Zvedavci museli absolvovať ľahšiu túru cez rybnícke kopce, lesy a vinice. Odmenou za snahu im okrem pohľadu na archeológov v akcii bol aj jedinečný výhľad na Hron a Slovenskú bránu.

Veľmi podobné to bolo aj vo Vrábľoch, kde sme boli dlhé roky ubytovaní v penzióne v centre mesta (obr. 2). Majiteľ penziónu nás už po pár sezónach „poznal“ a vedel nám spraviť „dobrú cenu“. Vďaka jeho ústretovosti sme dostali k dispozícii aj voľné (prevádzkové) miestnosti penziónu, kam sa nasťahovala naša výskumná základňa, tzv. „office“. Výhodou bolo, že v prízemí penziónu bol bar, kam sa dalo po celodennej práci zísť na pivo.

Obr. 3. Výskumný tím spoločne s rodinou Gerhátovcov z Ludaníc-Mýtnej Novej Vsi (rok 2014).

Obr. 4. Záverečná komisia na výskume v Šahách (rok 2018).

Dobré vzťahy sa podarilo vybudovať aj v miestnej reštaurácii, kam sme chodievali každý deň večerať. Obsluha nás tu už po prvej sezóne poznala (a rovnako aj my ju). Niet divu – vyše 20-členná skupina slovenských a nemeckých archeológov reštaurácii každý večer prinášala peknú sumu. Niekedy sa však vyskytli i zábavné momenty, najmä keď mal pán čašník z hlavy spočítať celkový účet na jeden stôl. Vtedy sa zahľadel na strop miestnosti a v tichosti začal spočítavať jednotlivé položky – vďaka tomu si od nás vyslúžil prezývku „hvezdár“. Až poslednú výskumnú sezónu sme museli za večeru platiť každý zvlášť a pri pokladni – nebolo to však nadobudnutou skúsenosťou, no zmenou obsluhy. Aj vďaka týmto zábavným momentom sme si túto reštauráciu obľúbili a zostali sme jej verní po celé roky výskumu vo Vrábľoch. Občas nás však vedela prekvapiť. Večera totiž z času na čas pozostávala nielen z polievky a druhého, hlavného chodu, no i z výdatného dezertu. Ten býval pre nás už poslednou kvapkou k naozaj bohatej porcii hlavného jedla. Väčšinou to bývala zmrzlina, ovocie, palacinky či nejaký koláč. Po takejto kaloricky nabitej večeri sa už naozaj nedalo robiť nič iné, len odpočívať.

Podobná domácka atmosféra vládla aj na pomerne krátkom 2-týždňovom výskume v Ludaniciach-Mýtnej Novej Vsi, kde profesor ešte v 80. rokoch

realizoval rozsiahly výskum pohrebiska nitrianskej kultúry. Počas neho nadviazal dobré kontakty s rodinou Gerhátovcov, ktoré pretrvali až do roku 2013, kedy sa tam opäť po dlhej prestávke konala ďalšia sezóna výskumu (obr. 3). Z „plodov“ výborných konexií profitovali na výskume všetci zúčastnení – domáca pani nám každú chvíľu pripravovala drobné pohostenia – koláče, keksy, sušienky a najmä čaj. Intenzita prestávok bola taká veľká, že sa nám mnohým zdalo, že trávime viac času občerstvovaním v záhradnom altánku než prácou v „hrobach“. Aj to však patrilo ku koloritu tohto výskumu. Podporovateľov výskumných aktivít našiel profesor aj vo Vrábľoch, a to konkrétne v miestnom občianskom združení a osobe primátora mesta. Aj vďaka tomu sme mohli každoročne organizovať s nemeckými kolegami opekačky v mestskom parku pri Žitave, ktoré často trvali do neskorých nočných hodín.

Aj napriek statusu najmladšieho súrodenca, výskum v Šahách rozhodne nezaostával za očakávaniami, ktoré v mnohých oblastiach výrazne prekročil (obr. 4). Od svojich skromnejších začiatkov až k výroku nemenovaného účastníka, že „je to prvý výskum, na ktorom som pribral“, prešiel výskum v Šahách dlhú cestu, počas ktorej sa na ňom vystriedalo niekoľko zanietovaných mladých archeológov túžiacich odhaliť všetky tajomstvá polohy

Na Vříšku. Výskum sa vyznačoval najmä uvoľnenou atmosférou, ktorá prospievala utužovaniu starých a nadväzovaniu nových priateľstiev so slovenskými, ale aj anglickými študentmi, ktorí sa na výskume spolupodieľali od roku 2017. Práca šla vždy od ruky, čomu s istotou napomáhala aj povaha zúčastnených, ktorej humor nebol nikdy cudzí. Pokojné vody letnej pohody nenarušili ani občasné nálezy aktívnej munície z druhej svetovej vojny, ktorá pod zemou čakala na jemné zakopnutie šťastného nálezcú. Oblúbenými sa stali aj každodenné obedové prestávky, kedy celá expedícia pocítila okrem dobre známeho hladu po vedomostiach aj hlad fyzický a zamierila do blízkeho supermarketu. Samozrejme, nezostala nič dlžná svojej dobrodružnej náture a s horlivým záujmom objavovala nové trendy v pekárskych výrobách. Zrejme najťažšou skúškou sa nakoniec ukázal návrat na slnkom zaliate pozície po kalorickom obede.

Po skončení pracovnej doby boli pravidelne organizované neformálne balkónové konferencie, kde sa väčšinou na malom kúsku tieňa a s chmeľovou limonádou v ruke preberali taktické pokyny k momentálnej terénnej situácii na lokalite. Ak sa

nebudaj vyčerпали všetky odborné témy, na rad sa dostali závažné životné a filozofické otázky týkajúce sa napríklad večerného menu v reštaurácii alebo v prípade roku 2018 aj futbalových zápasov práve prebiehajúcich Majstrovstiev sveta.

Dôležitou súčasťou nášho pobytu v Šahách, ktorý sa nám už zrejme doživotne zapísal do srdca, bola večera v neďalekej reštaurácii. Tu si prišli na svoje najmä gurmáni, ktorí pochopiteľne nemohli neoceniť miestne špeciality, medzi ktorými sa právom vynímala tzv. „kečupová pizza“ prípadne miestny endemit – „vodičková pizza“, ktorej obsah sa nadnášal na zvýšenej hladine bližšie neurčenej kvapaliny. Aj tieto situácie priniesli ďalšie vtipné postrehy od prítomných, z ktorých je však iba málo čo publikovateľné.

Po skončení pracovnej doby bol vyhlásený voľný program, čo vo väčšine prípadov znamenalo posekanie na balkóne a veľmi decentné konzumovanie pivných zásob, ktoré zaberali asi 90 % chladničky. Internát, ktorý sme obývali, poskytoval širokú škálu trávenia voľného času. Večery boli niekedy vyplnené organizáciou stolnotenisových zápasov alebo

Obr. 5. Prechod cez vyše meter vysoký porast žihľavy pod hradom Čabrad' (rok 2019).

sledovaním televízie. Ak náhodou niekoho omrzelo pozeráť televíziu v spoločenskej miestnosti, mohol si presadnúť do malej miestnosti pri balkóne, kde sa mohol pohodlne usadiť a zapnúť si televízor tam. Ďalšou alternatívou bolo zahrať si karty či len tak viesť nekonečné spoločensko-vedné debaty, ktoré sa častokrát končili v neskorých nočných hodinách. Z tohto pohľadu je preto pochopiteľné, že výskumný týždeň strávený v takejto domácej atmosfére prebehol veľmi rýchlo. Prichádzajúcu nostalgiu sme sa každý piatok snažili vyrovnávať langošmi alebo kebabom, no tým správnym liekom bol vždy len nedeľný návrat do svojho druhého domova v Šahách.

Neodškriepiteľnou súčasťou výskumov v Šahách boli aj exkurzie organizované naším spolupracovníkom a archeológom miestneho Hontianskeho múzea – Tiborom Pálinkásom. Ako znalec miestneho kraja (na oboch stranách slovensko-maďarskej hranice) nám pravidelne vyberal zaujímavé miesta, ktoré sme spolu s anglickými kolegami navštevovali bezprostredne po ukončení prác v teréne alebo počas celodenných výletov k odľahlejším cieľom. Za nami vždy uháňali anglickí študenti na ich vernej, aj keď technicky mierne nespoľahlivej bielej dodávke. Prvýkrát vypovedala službu na návšteve Lišova, kde na veľké prekvapenie britských kolegov bolo múzeum afrického masiek, ktoré vlastnil istý Škót!

Okrem bezproblémovo dostupných lokalít sme sa často vybrali aj do polôh dostupných len pešo. Kto

očakával pohodovú prechádzku a prispôbil tomu obuv a oblečenie, bol často zaskočený a prekvapený zo strmého terénu, metrového porastu žihľavy či iných nepríjemných prekvapení. Napriek tomu sme tieto prekážky vždy úspešne zdolávali a spoznávali tak zaujímavé miesta hontianskeho regiónu, ako napríklad Bernecebaráti, Vyškovce nad Ipľom či Veľké Túrovce. Dlhšie „tripy“ zahŕňali návštevy kolegov na paralelných výskumoch v okolí (Rybník a Santovka), exkurziu v Levickom múzeu, či pamätnú návštevu hradu Čabrad' a Krupiny, mesta Andreja Sládkoviča, ktorého si v miestnom múzeu náležite pripomínajú (obr. 5).

Nakoniec sme sa však vždy vrátili do nášho prechodného domova, kde sme si pred ďalším výskumným dňom ešte užili večer. Šahy nám viacerým prirástli k srdcu a stali sa pre nás alternatívnym letoviskom. Ako raz povedal už spomínaný Tibor Pálinkás – „vidieť Šahy a zomrieť.“

Opísané udalosti, ktoré uvádzame na tomto mieste, sú len malou kvapkou v mori zážitkov, ktoré sme si z výskumov profesora Bátoru odniesli. Iste nie sme jediní – počas dlhých rokov výskumu na jednotlivých lokalitách nimi prešli celé skupiny študentov, ktorí by vedeli mozaiku príhod a spomienok náležite doplniť. Veríme, že aj im sa obdobie letných terénnych praxí vpísalo hlboko do ich srdc. A za to ďakujeme aj nášmu jubilantovi. Ad multos annos!

LITERATÚRA

Janšák 1938 – Š. Janšák: *Staré osídlenie Slovenska. Dolný Hron a Ipeľ v praveku*. Spisy Historického odboru Matice slovenskej v Turčianskom sv. Martine 3. Martin 1938.

Mgr. Dominik Drozd
Archeologický ústav SAV
Akademická 2
SK – 949 21 Nitra
drozd10@uniba.sk

Mgr. & Mgr. Martin Neumann, PhD.
Katedra archeológie
Filozofická fakulta UK v Bratislave
Gondova 2
SK – 811 02 Bratislava
martin.neumann@uniba.sk

Mgr. Tomáš Pišúth
Katedra archeológie
Filozofická fakulta UK v Bratislave
Gondova 2
SK – 811 02 Bratislava
pisuth1@uniba.sk

AD MULTOS ANNOS – HISTORICKO-JAZYKOVEDNE

PAVOL ŽIGO

S jubilujúcim pánom profesorom Jozefom Bátorom nás spája spoločný záujem – odhaľovanie tajomstiev minulých čias. To, čím sa naša práca líši, je skryté v rozdieloch medzi hmotnou a duchovnou kultúrou – na jednej strane materiálnymi artefaktmi, ktoré sú predmetom bádania archeológa, na druhej strane slovami a ich významami, zachovanými, ale aj zaniknutými, či so zatajenou motiváciou, ktorá je predmetom výskumu historika jazyka.

V tomto pozdrave pri príležitosti okrúhleho výročia, milý jubilant, je veľká miera opatrnosti historika jazyka vstúpiť medzi archeológov. Aj preto, že v jednom staršom slovníku sa uvádza, že synonymom prídavného mena opatrný je výraz *batorný* (*Kálal/Kálal* 1923, 18). Moje riadky preto v tejto chvíli rovnako opatrne zameriavam na hľadanie motivácie priezviska *Bátora*, ktoré sa v čase výskumu priezvisk na Slovensku vyskytovalo 370-krát v 69 lokalitách, najčastejšie v Prievidzi a jej okolí, menej v okolí Topoľčian či Nových Zámok (konkrétne údaje pozri www.slovník.juls.savba.sk). Čísla sú však len sprievodným kritériom, preto by som podstatnú časť tohto textu rád venoval pôvodu priezviska.

Je všeobecne známe, že motivantom priezviska *Bátora* je prídavné meno *bátor*, ktoré nám je svojím neslovanským pôvodom známe najmä z územne blízkej maďarčiny. Autori J. Berrár a S. Károly v Historickom slovníku maďarského jazyka (*Berrár/Károly szerk.* 1984, 104) pripisujú tomuto slovu významy 1. „smelý“, „odvážny“, „chrabry“; 2. „istý“, „nejaký“, „neurčitý“. Významy „smelý“, „odvážny“, ale aj „srdnatý“ a na druhej strane významovej polarizácie aj „hrdinský“, „chrabry“ pripisujú slovu *bátor* autori etymologického slovníka mansijčiny B. Munkácsi a B. Kálmán (*Munkácsi/Kálmán Hrsq.* 1986, 86), t. j. jazyka, ktorý je geneticky príbuzný maďarčine. Staré územné kontakty pôvodného uralského etnika s južnejšími areálmi boli príčinou, že sa podobe *batyr* vo význame „smelý“, „silný“, „udatný“ v slovanskej etymológii pripisuje turecký pôvod (*Fasmer* 1984, 135) a turecké výboje 16. stor. boli príčinou prieniku slova *bátor* do karpatskej až stredoeurópskej oblasti. Dokumentuje to aj podoba *batyr* vo význame „vedúci skupiny nádenníkov“ v nárečiach strednej Volgy a podoba *batrak* vo význame „nádenník“ (*Fasmer* 1984, 134).

Zaujímavý je aj významový posun slova *bátor* podľa etymologického slovníka maďarčiny, ktorý

tomuto výrazu v karpatských zemepisných dimenziách napriek spomenutým významom „smelý“, „odvážny“, „chrabry“ pripisuje významy „mierny“, „nežný“, „pokojný“ (*Benkó Hrsq.* 1993, 86). Z pôvodného prídavného mena *bátor* sú podľa *L. Králik* (2015, 62) odvodené aj častice *bárs*, *bár* (vo význame „hoci“, „aj keby“). Zo slovenského nárečového prostredia (*Ripka a kol.* 1994, 101) – z oravskej lokality Chlebnice – je aj ojedinelý doklad na sloveso *bátoriť* vo význame „rozprávať zo sna“. Z predpisovného obdobia slovenčiny sú známe prípustkové vety so spojkami *bátor*, *bátor si*, *bátor by*. Podľa *J. Stanislava* (1973, 412) ide o spojky neskoršieho pôvodu, ktoré do nášho jazyka prenikli v časoch tureckých nájzdov a okrem nášho územia sa zachovali aj v srbčine, chorvátčine a slovinčine (prídavné meno *batriv* má v slovinčine význam „smelý“, „odvážny“). Najstarší doklad na spojku *bátor* („hoci“, „aj keby“) v súvetí s prípustkovým významom z nášho územia pochádza podľa *J. Stanislava* (1973, 412) z druhej polovice 16. storočia: *to mi verte, že bator si mne Pan boch neda ani zdravy, že vele na kteryho pana statok trefim, že ho hnedky zastavim* (Hronský Beňadik 1575), ďalšie – zriedkavé – príklady sú mladšieho dáta: *...lud po dedinach prestrašeny byvše bator ostatnu živnost ku pokrmu takej strigy musia dat* (1735), *A tak jich na nejakovu recompensatiu svých verných služebníkov, bator by vicej mali utrovit, nejakovu horu ... dal sem* (1718). Okrem spojky *bátor* sa v predpisovných archívnych prameňoch z nášho územia zachovali aj častice *bár*, *bárs*, ktoré majú svoj pôvod v maďarskej spojke *bár* (*bar jest, bar neni panský urbar* (Bojnice 1754), *bar vam aj neco prinde* (Bánovce nad Bebravou 1826).

V priezvisku jubilujúceho popredného slovenského archeológa pána profesora Jozefa Bátoru sú ako jedinečné príznaky vlastného mena – lebo na základe typických vlastností osôb vznikali ich pomenovania – zachované pôvodné významy *smelý*, *odvážny*, *chrabry*, *mierny*, *nežný*, *pokojný*. Priezvisko vôbec nemusí byť svedectvom neslovanského či neslovanského pôvodu jeho nositeľa. Pôvodných predkov s týmito vlastnosťami mohli pomenovať príslušníci iných etník či nositelia iných jazykov svojím slovom aj napriek tomu, že ich nositeľom bol tunajší obyvateľ slovanského či slovenského pôvodu. Skutočná pravda sa však v takýchto prípadoch pre relatívny nedostatok písomných záznamov vlastných mien hľadá ťažko...

Milý jubilant, vzácny priateľ, pán profesor Bátora! S podakovaním za všetky nové poznatky, priateľské vzťahy a vzácne rozhovory Ti okrem myšlienok o pôvode priezviska Bátora prajeme veľa zdravia,

síl, porozumenia, potešenia a v duchu spomenutých motivačných prvkov prajeme ďalšie smelé, odvážne či chrabré objavy a zachovanie si vzácných ľudských vlastností...

LITERATÚRA

- Benkő Hrsg.* 1993 – L. Benkő Hrsg.: *Etymologisches Wörterbuch des Ungarischen. Band 1.* Budapest 1993.
- Berrár/Károly szerk.* 1984 – J. Berrár/S. Károly szerk.: *Régi magyar glosszárium. Szótárak, szójegyzékek és glosszák egyesített szótára.* Budapest 1984.
- Fasmer* 1984 – M. Fasmer: *Etimologičeskij slovar ruskogo jazyka.* Moskva 1984.
- Kálal/Kálal* 1923 – K. Kálal/M. Kálal: *Slovník slovenský z literatury aj nářečí.* Banská Bystrica 1923.
- Králik* 2015 – E. Králik: *Stručný etymologický slovník slovenčiny.* Bratislava 2015.
- Munkácsi/Kálmán Hrsg.* 1986 – B. Munkácsi/B. Kálmán Hrsg.: *Wogulisches Wörterbuch.* Budapest 1986.
- Ripka a kol.* 1994 – I. Ripka a kol.: *Slovník slovenských nářečí. Zvázok I. A–K.* Bratislava 1994.
- Stanislav* 1973 – J. Stanislav: *Dejiny slovenského jazyka V. Syntax 2.* Bratislava 1973.

prof. PhDr. Pavol Žigo, CSc.
 Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV
 Panská 26
 SK – 811 01 Bratislava
 pavol.zigo53@gmail.com